

KATSAUS ALLE 25-VUOTIAIDEN NUORTEN HUUMEKUOLEMIIN SUOMESSA

Seda Margarjan

2/2024

TIIVISTELMÄ

Seda Margarjan: Katsaus alle 25-vuotiaiden nuorten huumekuolemiin Suomessa

Opinnäytetyön muoto: Dokumenttianalyysi

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Kaisa Lankoski ja Peter Liski

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kerätä tietoa alle 25-vuotiaiden huumekuolemista Suomessa, sekä selvittää syitä nuorten huumeiden käytölle. Tutkimuksen kohteena ovat 15-24-vuotiaat, sillä EMCDDA:n huumeraportin mukaan Suomessa kuolee eniten nuoria koko Euroopassa juuri kyseisessä ikäluokassa. Tutkimuksen tarkoitus on levittää tietoa aiheesta poliiseille, nuorille ja kaikille muille joita nuorten huumekuolemat koskettavat tai kiinnostavat.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty dokumenttianalyysia, jotta aineiston valinnassa olisi mahdollista käyttää mahdollisimman laajaa kirjoa erilaisia lähteitä. Tästä syystä lähteiden kriittinen analysointi on tutkimustulosten arvioinnin kannalta erityisen tärkeää. Tavoitteena oli myös löytää mahdollisimman tuoreita ja ajankohtaisia lähteitä.

Alle 25-vuotiaiden huumekuolemia tilastoitiin vuonna 2020 yhteensä 72. Lukema on suurin vuosien 2010-2022 välillä. Suurin nousu tilastoissa tapahtui vuosien 2015 ja 2020 välillä. Huumeisiin kuolee eniten nuoria tapaturmaisten huumemyrkytysten takia, jotka johtuvat huumeiden sekakäytöstä. Yleisin alle 25-vuotiaiden kuolemaan johtanut päälöydös on buprenorfiini. Tilastojen perusteella miehiä kuolee selvästi naisia enemmän huumeisiin.

Aineistossa esiin nousseita tekijöitä nuorten huumeidenkäytölle olivat huonot lapsuuden ajan olosuhteet, mielenterveysongelmat ja ympäristöön liittyvät ongelmat kuten vanhempien huumeiden käyttö ja asenteet. Tämän lisäksi traumat, kuten seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen, pahoinpitely ja kaltoinkohtelu ovat riskitekijöitä jotka voivat johtaa nuoren huumeiden käyttöön.

Aiheen jatkotutkimustarpeet liittyvät etenkin huumekuolemiin johtaviin syihin, sukupuolten välisiin eroihin, sekä ylisukupolviseen huumeidenkäyttöön. Nuoria huumeiden käyttäjiä tulisi myös kouluttaa ensiavun antoon ja siihen, kuinka huumemyrkytystilanteessa toimitaan.

Sivumäärä: 34

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 2/2024

Avainsanat: Nuorten huumekuolemat, huumeiden käyttö, huumeet, päihteet, dokumenttianalyysi

ABSTRACT

Authors: Review of drug-related deaths among under 25s in Finland

Type of thesis: *Research-based thesis, practice-based thesis*

Project: Documentary analysis

Publicity: Public

Supervisor: Kaisa Lankoski and Peter Liski

Degree: Bachelor of police services

The purpose of this thesis is to collect information about drug-related deaths among people under 25 in Finland, and to find out the reasons for drug use among young people. The focus of the study is on 15-24 year olds, as according to the EMCDDA drug report, this age group in Finland is the one with the highest number of deaths in the whole Europe. The aim of the study is to raise awareness among police officers, young people and anyone else who is concerned or interested in drug-related deaths among young people.

The research method used is documentary analysis, in order to select the material from the widest possible range of sources. For this reason, a critical analysis of the sources is particularly important for the evaluation of the research results. The aim was also to find sources that were as recent and up-to-date as possible.

In 2020, a total of 72 drug-related deaths were recorded among under-25s. This is the highest number between 2010 and 2022. The biggest increase in the statistics occurred between 2015 and 2020. Most drug-related deaths among young people are due to accidental drug poisoning caused by mixed drug use. The main drug causing the most deaths among people under 25 years of age is buprenorphine. The statistics show that men are far more likely to die from drug-related causes than women.

Young people use drugs because of poor childhood conditions, mental health problems and environmental problems. Drug use and attitudes of parents can influence young people. In addition, traumas such as being a victim of sexual offences, abuse and maltreatment are risk factors that can lead to drug use by young people.

Further research is needed on the causes of drug-related deaths, gender differences, and intergenerational drug use. Young drug users should also be trained in first aid and how to deal with drug poisoning.

Pages: 34

Month and year of review: 2/2024

Keywords: Drug deaths among young people, drug use, drugs, substances, documentary analysis

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet.....	2
1.3 Aiheen rajaus	2
2 TEORIATAUSTA	3
2.1 Huumausaineet ja niiden määrittely	3
2.2 Huumekuoleman määritelmä	5
2.3 Huumaisainekuolemien luokittelu.....	5
2.4 Nuorten huumekuolemat mediassa	6
2.5 Sukupuolten väliset erot.....	6
2.6 Huumekuolemien löydökset	8
2.7 Huumeiden hankkiminen.....	10
2.8 Huumeiden käyttö ja asenteet.....	10
2.9 Koronaepidemian vaikutukset	12
2.10 Keskittymät Suomessa.....	13
2.11 Mielenterveyden häiriöt	13
2.12 Perhe ja huono-osaisuus	14
2.13 Traummat.....	15
2.14 Sosiaaliset suhteet ja koulu.....	15
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	16
3.1 Tutkimusmenetelmä	16
3.2 Aineisto ja analysointi.....	17
4 TULOKSET	19
4.1 Mitä nuorten huumekuolemista tiedetään	19
4.1.1 Nuorten huumekuolemat tilastojen valossa.....	19
4.1.2 Kuolemista.....	21
4.1.3 Syitä kuolemien lisääntymiselle.....	21
4.1.4 Syitä nuorten huumeiden käytölle	22

4.1.5 Lopuksi	22
5 POHDINTA	23
5.1 Itsearviointi	24
5.2 Eettisyys	25
5.3 Jatkotutkimusehdotukset.....	25

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Monella mittarilla ja lukuisten onnellisuustutkimusten perusteella Suomea voidaan pitää hyvinkin onnistuneena yhteiskuntana (Helliwell ym. 2023, 33-34). Tätä harmoniaa on omiaan järkyttämään tilastollinen tutkimustieto nuorten ihmisten huumekuolemien poikkeksellisen korkeasta määrästä koko Euroopan mittakaavalla. Etenkin vuosien 2022 ja 2023 aikana nuorten huumekuolemat ovat olleet esillä uutisissa ja keskusteluissa säännöllisin väliajoin (Vainio, 12.9.2023; Ulos epätoivosta, 19.4.2023). Tämä johtuu pitkälti Euroopan huumausaine- ja riippuvuusverkoston (EMCDDA) Euroopan huumeraportista, jonka mukaan alle 25-vuotiaiden huumekuolemien määrä oli vuonna 2020 Suomessa Euroopan kärkeä suhtautettuna väkilukuun.

Tilastokeskuksen vuoden 2021 tiedot paljastavat, että huumausaineisiin menehtyi Suomessa 287 ihmistä. Vertailukohteena mainittakoon liikenneonnettomuudet, joissa samana vuonna menehtyi 219 ihmistä. (Tilastokeskus, 9.12.2022; Liikenneturva, 14.8.2023). Vuonna 2021 tapahtunut huumekuolemien määrä ylitti kaikki aiemmat vuodet, aina vuodesta 2006 lähtien. Nuorten suhteen tilastoissa näkyy, että 15–24-vuotiaiden kuolemat ovat selkeässä nousussa. Suurin muutos nousun suhteen on tapahtunut vuosien 2015 ja 2020 välillä. Tilanne on nykypäivänä se, että huumeet tappavat nuoria enemmän kuin liikenneonnettomuudet. (Tilastokeskus, 9.12.2022).

Aihe on onneksi herättänyt mielenkiintoa muuallakin kuin mediassa. Onnettomuustutkintakeskus (OTKES) käynnisti asiasta teematutkinnan, joka keskittyy alle 25-vuotiaiden nuorten tapaturmaisiin huumekuolemiin. Tutkimus kohdistuu vuoteen 2023 ja sen on tarkoitus tuottaa turvallisuussuosituksia ennaltaehkäisymielessä. Tutkimuksen tutkintaselostuksen on Onnettomuustutkintakeskuksen mukaan alustavasti tarkoitus valmistua 2024 alkukesästä. (Onnettomuustutkintakeskus. 12.9.2023).

Poliisi kohtaa työssään jatkuvasti nuoria, jotka käyttävät huumausaineita. Huumeisiin liittyvät rikokset ovat arkipäivää. Valitettavasti vastaan tulee myös kuolemansyyntutkintoja, joissa vainaja voi olla huumausaineisiin kuollut nuori. Tästä syystä nähdäkseni on selvää, että poliisina työskentelevän tai ammattiin opiskelevan olisi tärkeää tietää aiheesta enemmän. Rikoslain mukaan huumeidenkäyttö, hallussapitäminen, valmistaminen ja myyminen on laitonta. Poliisin kohdatessa tehtävän yhteydessä huumausaineita käyttävän nuoren, poliisin tehtävä on tarjota hoitoonohjausta, jonka myötä myös sakko voidaan jättää antamatta rikoslain 50 luvun 7§:n mukaan. Poliisilain 1:n luvun 1 §:n mukaan yksi poliisin tehtävistä on myös rikosten ennalta estäminen. Onnistunut hoitoonohjaus tai keskustelu voi parhaimmillaan estää tulevia rikoksia ja auttaa nuorta rakentamaan elämää parempaan suuntaan.

Huumausaineiden käyttö aiheuttaa rikosten lisäksi isoja kuluja yhteiskunnalle. THL:n raportin mukaan vuonna 2016 huumeista koitui sosiaalihuollolle kustannuksia 109 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi kuluja tulee muualta, kuten terveydenhuollosta ja vankeinhoidosta. Huumeiden aiheuttamat sairaudet ovat iso kuluerä Suomessa. (Rönkö, Markkula 2020, 15). Nuorten huumeongelmien inhimillisen tragedian ja sosiaali- ja terveyshuollon kulujen lisäksi nuorten huumeriippuvuus ja -kuolemat aiheuttavat kuluja menetetyn potentiaalin muodossa: jokainen huumeille menetetty nuori on pois yhteiskunnalta.

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenelmänä käytetään dokumenttianalyysia. Vastaavaa työtä ei ole aikaisemmin tehty Poliisiammattikorkeakoulussa. Aihe on tärkeä poliisin organisaation lisäksi myös yhteiskunnalle. Huumeiden käyttö ja siitä koituvat ongelmat ovat kauankantoisia ja ne vaikuttavat maan yleiseen hyvinvointiin negatiivisesti. Nuorten huumeongelmaan käytön ja kuolemien lisäksi kuuluu erilaista rikollisuutta, joka aiheuttaa muita järjestyshäiriöitä, pahoinvointia, ja epävakautta yhteiskunnassa.

1.2 Tutkimuskysymykset ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä alle 25-vuotiaiden nuorten huumekuolemista Suomessa tiedetään?
2. Miksi nuoret käyttävät huumeita?

Opinnäytetyön tavoitteena on antaa lukijalle tietoa siitä mitä alle 25-vuotiaiden nuorten huumekuolemista Suomessa tiedetään tällä hetkellä. Tähän liittyy olennaisesti se, miksi nuoret ylipäänsä käyttävät huumeita. Tutkimuskysymykset ovat muodostuneet edellä mainittujen ajatusten pohjalta. Tutkimuskysymyksiin vastaamisen lisäksi, tavoitteena on löytää mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia aineiston läpikäynnin jälkeen.

1.3 Aiheen rajaus

Opinnäytetyö käsittelee 15-24-vuotiaita nuoria, koska juuri tässä ikäluokassa huumekuolemat ovat olleet Suomessa nousussa viime vuosien aikana (Tilastokeskus, huumeisiin kuolleet, luettu 20.10.2023). Lisäksi EMCDDA:n Euroopan huumeraportin tilastojen nuorin ikäryhmä on alle 25-vuotiaat. Alle 15-vuotiaiden huumekuolemia ei ole Tilastokeskuksen mukaan Suomessa raportoitu. Aiheen rajaus ikäluokkaan tapahtui näin saatavan aineiston pohjalta suhteellisen luonnollisesti. Ikäryhmän rajaus noudattelee YK:n nuorten määritelmää.

Tilastoja ja muuta nuorten huumekuolemiin liittyvää aineistoa seurataan tässä opinnäytetyössä enimmäkseen vuodesta 2010 eteenpäin, sillä merkittävin muutos on tapahtunut kyseisen vuosikymmenen aikana (Tilastokeskus, huumeisiin kuolleet, 20.10.2023). Vuoden 2023 tilastoja ei ole vielä saatavilla, jolloin huumekuolemien tilastollinen tarkastelu rajautuu vuosille 2010-2022.

Tutkielman aiheena on selvittää, millaista olemassa olevaa tietoa nuorten huumekuolemista ja huumeiden käytön syistä on saatavilla. Tämän johdosta tässä työssä ei varsinaisesti keskitytä huume-kuolemien ennaltaehkäisyyn. Tutkielman karruttama tieto on kuitenkin tärkeää ennaltaehkäisytyössä; tieto ja ymmärrys aiheesta itsessään antavat mahdollisia työkaluja ennaltaehkäisyyn, sillä ennen ennaltaehkäisyn suunnittelua tulee ymmärtää mistä ongelmat johtuvat. Löydökset huumekuolemien yhtäläisyyksistä voivat antaa tärkeää dataa siitä, mistä ongelmat johtuvat.

Aihe on rajattu huumeisiin eikä kaikkiin päihteisiin. Alkoholista ja tupakasta on jo paljon saatavilla olevaa tutkimustietoa. Tämän lisäksi Tilastokeskuksen mukaan kuolemat liittyen alkoholimyrkytykseen ja alkoholiperäisiin tauteihin ovat vähentyneet 2010-luvun aikana (Tilastokeskus, alkoholiperäisiin syihin kuolleet, luettu 5.1.2024). Huumeita käsitellään lisäksi yleisesti tilastoinnissa, tutkimuksissa, juridisesti, sekä yleisessä keskustelussa erillisenä aiheena alkoholista. Tämän johdosta on loogista käsitellä huumeita omana aiheenaan myös tässä tutkielmassa.

2 TEORIATAUSTA

2.1 Huumausaineet ja niiden määrittely

Tilastokeskus käyttää huumausaineista EMCDDA:n määritelmää huumeista. Niihin kuuluvat kannabis ja sen johdokset, hallusinogeenit, psykostimulantit, opioidit ja amfetamiinit (Tilastokeskus, luettu 27.12.2023). Tässä kappaleessa kuvaillaan Päihdelinkin ja THL: tietoihin perustuen huumausaineiden ominaisuuksia ja yleisimpiä käyttötapoja.

Yleisimmät huumausaineet Suomessa:

Buprenorfiini kuuluu opioideihin, joita käytetään voimakkaan kivun lievittämiseen. Päihdekäytössä buprenorfiinilla haetaan euforisoivaa päihtymistilaa etenkin piikittämällä sitä suoneen. Buprenorfiinia sisältävää subutexia käytetään korvaushoitolääkkeenä opioidiriippuvaisille. Tällä hetkellä buprenorfiini on yksi yleisimmistä huumeista ja se käytetään ympäri maata. Huolestuttavaksi ilmiöksi on nousut huumeen suosio nuorien keskuudessa. (Päihdelinkki, luettu 1.1.2024).

Amfetamiinit ovat synteettisesti valmistettuja piristeitä, eli stimulantteja. Amfetamiinia käytetään myös lääkkeenä, etenkin ADHD:n hoidossa. Huumaisaineena sitä käytetään suonensisäisesti, suun kautta tai nuuskaamalla. Itse amfetamiinin lisäksi amfetamiineihin kuuluvat siitä tehdyt johdannaiset, joista yleisimpiä ovat MDMA eli ekstaasi ja metamfetamiini. (Päihdelinkki, luettu 1.1.2024).

Bentsodiatsepiinit ovat keskushermostoa lamaavia reseptilääkkeitä, joilla hoidetaan unettomuutta ja ahdistusta. Lääkettä väärinkäytetään ostamalla sitä laittomasti sekä käyttämällä sitä suurina määrinä. Bentsodiatsepiinia käytetään päihtymiseen nuuskaamalla, suonensisäisesti tai suun kautta. (Päihdelinkki, luettu 1.1.2024).

Kokaiini on nenän kautta nuuskaamalla käytettävä stimulantti, jota valmistetaan kokapensaasta lehdistä. Se vaikuttaa keskushermostoon piristävästi. Kokaiinia on huumausaine, mutta sitä käytetään myös joissain tapauksissa puuduttavana lääkkeenä. Kokaiinia voi myös polttaa, mutta vaatii aineen käsittelyä. Tällöin sitä kutsutaan nimellä crack. Kokaiinin käyttö Suomessa on yleistynyt etenkin pääkaupunkiseudulla. (Päihdelinkki, luettu 1.1.2024).

Kannabis on hamppukasvi, josta saadaan marihuanaa ja hasista. Kasvin kuivattua kukintoja, eli marihuanaa, käytetään yleensä polttamalla. Sitä nautitaan toisinaan myös suun kautta. Huumausaineksi luokiteltu kannabis vaikuttaa käyttäjän keskushermostoon sen sisältämän THC:n takia. Kannabista käytetään lääkkeenä muun muassa kivun lievitykseen. (Päihdelinkki, luettu 1.1.2024).

Edellä mainittujen huumeiden lisäksi Suomessa liikkuu erilaisia **muuntohuumeita**. Tähän ryhmään kuuluvat huumeet, jotka eivät ole vielä luokiteltu tai valvonnan piirissä. Muuntohuumeita kutsutaan myös design-huumeiksi. Toisinaan sanaa käytetään myös huumeista, jotka ovat alun perin olleet muuntohuumeita ja sittemmin siirtyneet valvonnan alaisuuteen. Muuntohuumeet ovat synteettisiä aineita, jotka jäljittelevät perinteisten huumausaineiden vaikutuksia tai rakennetta. Niitä käytetään päihetymystarkoituksessa. Muuntohuumeita kehitetään jatkuvasti lisää. (THL huumeet, 28.1.2024).

Muuntohuumeet voidaan jakaa erilaisiin aineryhmiin, joita ovat kannabioidit, fenetyyliamiinit ja synteettiset opioidit. Muuntohuumeet ovat vaarallisia koska niiden kaikkia vaikutuksia lyhyellä tai pitkällä aikavälillä ei tiedetä. Ne voivat sisältää myrkyllisiä ainesosia ja aiheuttaa yliannostuksia, koska oikeita käyttömääriä voi olla vaikea arvioida. (THL huumeet, 28.1.2024).

Huumausainevalvontaa Suomessa suorittaa Fimea, joka on lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus. Kuten monessa muussakin maassa, Suomen huumausainevalvonta perustuu kansainvälisiin sopimuksiin. Markkinoille tulee jatkuvasti uusia huumeita, jonka takia aktiivinen valvonta on tarpeellista. Kaikki huumausaineiksi luokitellut aineet on lueteltu valtioneuvoston asetuksessa huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista. (Fimea, luettu 28.1.2024).

2.2 Huumekuoleman määritelmä

Huumausainekuolemat määritellään Tilastokeskuksessa EU:n Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) Selection B-luokituksen mukaan (Tilastokeskus, 20.10.2024). EMCDDA:n B-luokituksen mukaan huumausainekuolemiksi lasketaan kuolemat, jotka johtuvat suoraan huumeiden aiheuttamista myrkytyksistä ja yliannostuksista. Yksinkertaistettuna EMCDDA:n kansallisten tilastojen mukaan huumekuolemat johtuvat psykoaktiivisten aineiden käytöstä. Psykoaktiivisia aineita, eli kansankielellä huumausaineita, on pitänyt nauttia juuri ennen kuolemaa, jotta se luokiteltaisiin huumausainekuolemaksi. Suora käännetty lainaus EMCDDA:n nettisivulta kuuluu seuraavasti: *”tapahtuvat pian yhden tai useamman laittoman psykoaktiivisen aineen käytön jälkeen ja ovat suoraan tähän käyttöön liittyviä”*. Termiä ”pian” ei ole määritely tekstissä tarkemmin. Huumausainekuolemat voivat tapahtua myös muiden aineiden, kuten alkoholin tai lääkkeiden yhteisvaikutuksesta huumeiden kanssa. Kuolemat voivat olla tahallisia tai tahattomia. EMCDDA:n mukaan useissa raporteissa ja asiakirjoissa käytetään termiä ”huumeisiin liittyvät kuolemat”. (EMCDDA, luettu 2.1.2024).

EMCDDA sulkee määritelmästä pois kuolemat, joissa huumausainetta on löytynyt toksikologisessa analyysissä niin sanotusti sivutuotteena. Näissä tapauksissa henkilö on voinut kuolla onnettomuudessa, tapaturmaisesti tai luonnollisesti. Kehosta on löydetty viitteitä huumausaineista, mutta ne eivät selitä kuolemaa näissä tapauksissa. Myöskään mahdollisesti huumausaineiden käytöstä johtuvia sairauksia kuten HIV:ä tai AIDS:ia ei lasketa huumausainekuolemiin mukaan. (EMCDDA, luettu 2.1.2024). Tässä tutkielmassa käytetään tätä EU:n viranomaisten määrittelyä, mutta määrittelyä tehdessä on tiedostettava sen rajat: huumeet aiheuttavat kuolemantapauksia välillisesti tässä tutkielmassa läpikäytyjen tapojen lisäksi juuri onnettomuuksien ja väkivallan kautta.

2.3 Huumaisainekuolemien luokittelu

Tilastokeskus jakaa huumausainekuolemat neljään luokkaan: **tapaturmaiset myrkytykset, huumeilla tehdyt itsemurhat, tahallisuudeltaan epäselvät huumeiden aiheuttamat myrkytykset ja huumeiden pitkäaikaiseen käyttöön tai huumeriippuvuuteen liittyvät kuolemat**. (Tilastokeskus, 8.12.2023).

Huumeemyrkytyskuolemat ovat tapaturmaisia kuolemia, jotka tunnetaan kansankielessä yleisesti nimellä yliannostus. Niissä käyttäjä menehtyy heti huumeiden käytön jälkeen. Myös kuolemantapaukset, joissa kuolema johtuu usean eri päihteen tai lääkkeiden yhteisvaikutuksesta, kuuluvat tähän luokkaan. (Tilastokeskus, 8.12.2023).

Käyttäjä voi ottaa yliannostuksen itsemurhamielessä, mutta tilastoissa on pyritty erottamaan itsemurhat omaan ryhmäänsä. Epäselvissä tilanteissa kuolema on luokiteltu tahallisuudeltaan epäselviin myrkytyksiin. (Tilastokeskus, 8.12.2023).

2.4 Nuorten huumekuolemat mediassa

Aihe on noussut esille mediassa ja yleisessä keskustelussa. Nuorten huumekuolemista löytyy lukuisia uutisia ja nettiartikkeleja, joissa mainitaan kuolemien määrän nousu ja siitä herännyt huoli. Diakonissalaitoksen nettisivuilla syksyllä 2023 tehdyssä olevassa julkaisussa uskotaan tilanteen pahenevan ellei asialle tehdä jotain mahdollisimman pian (Diakonissalaitos, 12.9.2023). Julkaisussa haastateltu Diakonissalaitoksen Tukiaulus-hankkeessa työstentelevä Jenni Sarolahti totesi seuraavaa koskien Helsinkiä, Lahtea ja Tamperetta: *"Tilanne kaupunkien kaduilla on raadollinen. Päihdekulttuurin sisällä tapahtunut muutos viime vuosien aikana on ollut nopeaa ja suunta erittäin huono ja huolestuttava. Kadulla kohtaamamme ihmiset ovat entistä huonokuntoisempia ja entistä nuorempia"*. (Diakonissalaitos, 12.9.2023).

A-Klikan vastaavassa vuonna 2022 tehdyssä julkaisussa A-klinikkasäätiön kohtaavan työn päällikkö Annuska Dal Maso kommentoi tilannetta seuraavasti: *"Tapaan päihteitä käyttäviä ihmisiä kaduilla säännöllisesti ja huolestuttava ilmiö meillä on nuorten kontrolloimaton ja vaarallinen aineiden sekakäyttö."* (A-klinikka, 15.6.2023). Lukuisia vastaavia julkaisuja ja nettiartikkeleja löytyy etenkin vuosilta 2022 ja 2023 YLE:n, Helsingin Sanomien, Helsingin kaupungin ja MTVuutiset -sivustoilta. Kaikissa julkaisuissa yhteistä on huoli aiheesta ja näkemys siitä, että tilanteelle on tehtävä jotain rakenteellisia muutoksia.

2.5 Sukupuolten väliset erot

Nuorten miesten kuolleisuus on korkeampaa kuin nuorten naisten. Tämä pätee myös huumekuolemiin, joissa miesten kuolleisuus 15-24-vuotiaissa on huomattavasti korkeampi kuin naisten. Visuaalisen ero on nähtävissä kuviossa kolme sivulla 20. Eroja naisten ja miesten huumeidenkäytöllä on pyritty selvittämään erilaisten tutkimusten avulla.

Varsinaista kattavaa tilastoa huumeiden käyttäjien määrästä ei ole, mutta monet raportit viittaavat siihen, että miehet käyttävät ja kokeilevat huumeita enemmän kuin naiset. THL:n tilastoraportti suomalaisten huumeiden käytöstä ja huumeasenteista koskien vuotta 2022 kertoo, että 25-43-vuotiaista nuorista aikuisista miehistä 54%:lla on huumekokemuksia. Myös vanhemmissa miesten ikäluokissa huumeiden käyttö ja kokeilu on ollut nousussa. Raportin mukaan miesten keskuudessa käyttökokeemukset ovat yleisimpiä kuin naisten. (Karjalainen ym. 2023). Sama sanotaan A-Klinikan vuoden 2016 tutkimuksessa helsinkiläisistä huumeiden käyttäjistä (Pitkänen ym. 2016, 2).

Myös THL:n vuonna 2023 tekemä kansallinen kouluterveyskysely osoittaa viitteitä siitä, että huumeiden käyttö ja niiden kokeilu on suositumpaa nuorten miesten keskuudessa. Laittomia huumeita oli kyselyyn vastanneiden keskuudesta kokeillut ainakin kerran 8. ja 9. luokkalaisista pojista 9,3% ja tytöistä 6,7. Lukiolaisista pojista samaan kysymykseen vastasi kyllä 12,4 ja tytöistä 11,0%. Tyttöjen lu-

kema oli suurempi vain ammatillisen oppilaitoksessa, jossa 18,5% vastasi kyllä ja pojista 15,1%. Saman kyselyn vuoden 2019 tulokset olivat melko samanlaiset. Samojen ikäluokkien keskuudessa vain ammatillisessa oppilaitoksessa tytöt olivat kokeilleet enemmän huumeita. (THL kouluterveyskysely, luettu 3.1.2024).

Aluehallintaviraston mukaan noin 50 000-70 000 nuorta on Suomessa syrjäytymisriskissä (Aluehallintavirasto, 3.1.2024). Vuoden 2019 suomalainen tutkimus nuorten aikuisten syrjäytymisestä käytti tutkimuskohteena kansallisen syntymäkohortin vuoden 1987 rekisteriä. Miehistä 4,6% oli syrjäytyneitä ja naisista 2,9%. Tutkimuksen tulokset osoittivat myös sen, että miesten riski syrjääntyä on suurempi kuin naisten. (Paanen ym. 2019, 119).

Miehet käyttäytyvät riskialttiimmilla tavoilla, jotka johtavat kuolemiin ja onnettomuuksiin. Sama voi näkyä huumeiden käytössä. (Butelman 2023, 1644). Biologisten syiden lisäksi vaikuttavia tekijöitä voivat olla sosiaaliset ja yhteiskunnalliset normit. Ruotsalainen tutkimus haastatteli 44:ä huumeiden käyttäjää, selvittääkseen heidän omia näkemyksiään naisten ja miesten huumeidenkäytön eroista. Haastatteluvien näkemykset olivat melko yhtenäisiä sen suhteen, mikä oli hyväksyttävää käytöstä sukupuolen mukaan ja mikä ei. Tutkimus osoitti, että niin sanottu perinteinen sukupuolittunut ajatus siitä, että miehet ovat voimakkaita ja pelottomia ja naiset heikkoja ja tottelevaisia, on läsnä huumeiden käyttäjien keskuudessa. (Sznitman 2007, 121). Tutkimuksessa oli mukana määrältään melko pieni kohderyhmä ja huumeiden käytöstä huolimatta heistä kaikki olivat työelämässä mukana tai opiskelijoita. Se ei siis anna kuvaa koko kansan mielipiteestä.

Vaikka miehiä kuoleekin enemmän huumeisiin kuin naisia, on kuvasta yksi huomattavissa, että naisten kuolemat ovat olleet pienessä nousussa 2020-luvun alusta. Miesten sen sijaan on ollut laskussa. Alle 18-vuotiaita kuoli vuosien 2016-2020 välillä 18. Tästä määrästä 10 oli naisia, joka tarkoittaa yli puolta. Ero on huomattava täysi-ikäisten kuolemien sukupuolijakaumaan verrattaessa. (Kriikku 2022, 1253). Väistökirjatutkija Claudia Mariottini toteaa seuraavaa: *"Huumeita käyttävät nuoret naiset vaikuttavat olevan vielä miehiäkin alttiimpia huumeiden käytön haitoille. He saattavat ottaa suurempia riskejä esimerkiksi annostelussa ja aineiden yhteiskäytössä. Lisäksi useiden tutkimusten mukaan nuorilla naisilla on nuoria miehiä enemmän traumaattisia kokemuksia, mikä saattaa altistaa huumeiden käytölle."* (THL tutkimus, 10.2.2023).

EMDCCA:n mukaan naisten huumeidenkäytössä on omat ongelmansa. Huumeita käyttävät naiset asuvat todennäköisemmin lastensa kanssa kuin miehet. Naisten myös odotetaan noudattava enemmän perinteisiä sukupuolirooleja, johon myös äitiys ja lapsesta huolehtiminen kuuluu. Tämä voi EDCCA:n mukaan aiheuttaa häpeää ja vaikeuttaa avun saamista. Riskejä muodostuu myös parisuhhteissa, joissa yksi tai molemmat käyttävät huumeita. (EMCDDA women and drugs 2023).

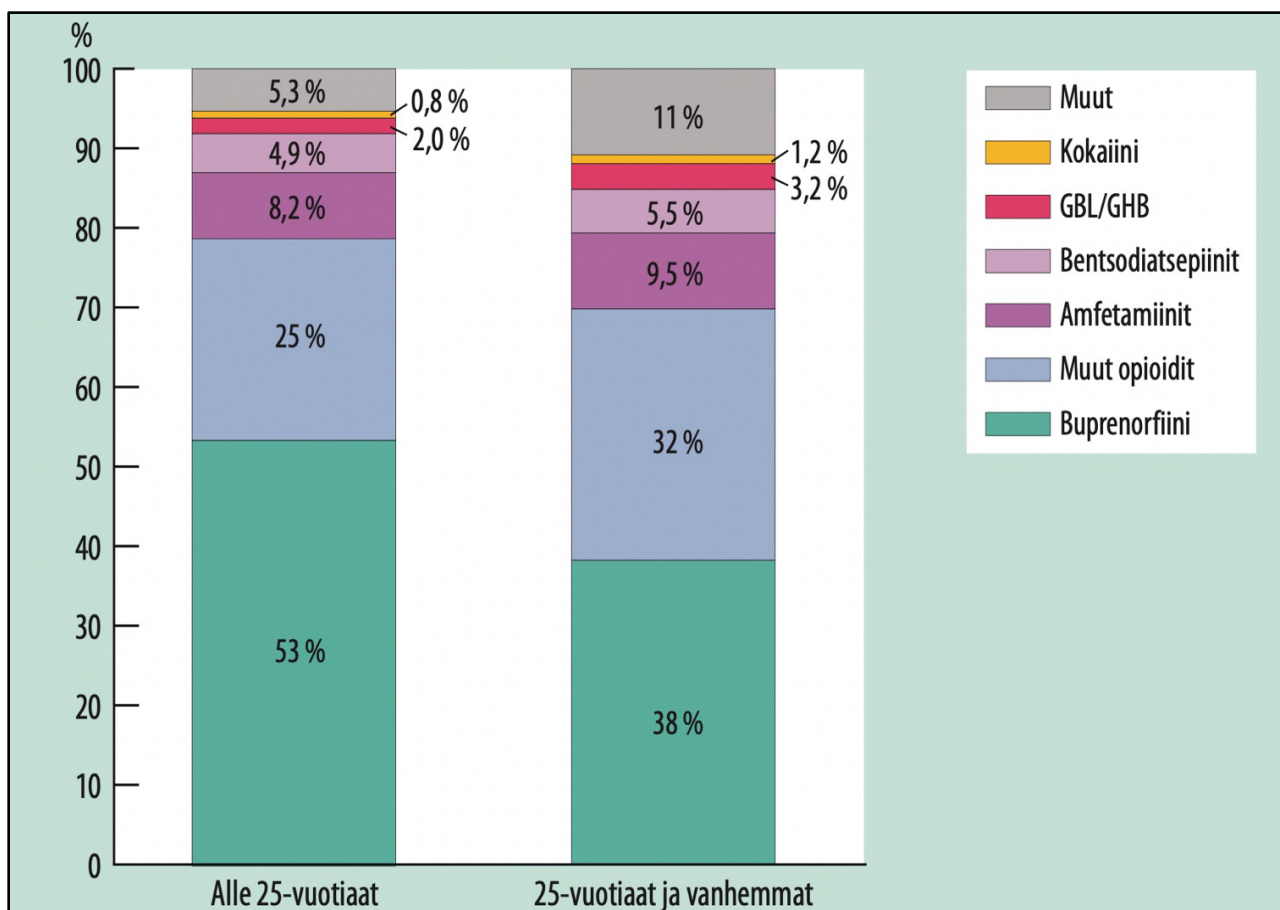
Naisten häpeä ja ongelmat liittyen huumeiden käyttöön ovat herättäneet jonkin verran huomiota myös muualla. Päihdetyötä tekevä Tanja Pihlaja kertoo YLE:n naisten huumeiden käyttöä koskevassa artikkelissa, että naiset nähdään karkeasti sanottuna päihdemaailmassa joko perinteisessä alisteissa roolissa tai niin kutsutussa ”hyvän jätjän roolissa”. Pihlaja toteaa haastattelussa, että *”Naisten asema huumemaailmassa on heikko. Päihteitä käyttävillä naisilla on suuri riski joutua hyväksikäytetyksi tai väkivallan uhriksi. Moni myös ajautuu tahtomattaan prostituutioon.”* (Rissanen 2021). Myös Henna Kiiskin tekemän pro gradu -tutkielman teemahaastattelut vahvistivat häpeän merkityksellisyyttä naisten keskuudessa. Häpeä oli nähtävissä haastateltavien naisten elämässä eri osa-alueilla, jonka myötä he tunsivat olevansa huonoja ihmisiä. (Kiiski 2021, 1 ja 56). Häpeä ei ollut vain seurausta huumeidenkäytöstä, vaan myös syy niiden käytön aloittamiseen. Toisaalta häpeän koettiin olevan myös apuna asioiden käsittelyssä ja oman käytöksen moraalisisessa katsastelussa. (Eml, 54).

2.6 Huumekuolemien löydökset

Suurin osa alle 25-vuotiaiden huumekuolemista on myrkytyksiä. Ne johtuvat useiden huumeiden samanaikaisesta käytöstä ja niiden arvaamattomista yhteisvaikutuksista. Tämä tarkoittaa, että yhden aineen siedetty annos voi muuttua vaaralliseksi, jos sitä käytetään samanaikaisesti toisen aineen kanssa. (Kriikku ym. 2022, 1254). Suomalaisessa vuonna 2022 julkaistussa tutkimuksessa vuoden 2016–2020 huumemyrkytyskuolemista tutkittiin tarkemmin oikeuslääketieteellisten analyysien ja kuolintodistusten avulla. Lisäksi tarkasteltiin Myrkytystietokeskukseen tulleita huumemyrkytyspuheluita, jotka liittyivät alle 25-vuotiaiden päihdekäyttöön vuosina 2011–2020. (Eml, 1251). Tutkimuksessa selvisi, että alle 25-vuotiaiden huumemyrkytyksiin liittyi useimmiten buprenorfiini. Jopa 53%:ssa alle 25-vuotiaiden kuolemista 2016-2020 välillä buprenorfiini oli merkittävin oikeuskemiallinen löydös. Yli 25-vuotiaiden kohdalla tulos oli 38%, eli selkeästi pienempi. Buprenorfiinin lisäksi havaittiin, että amfetamiinit ja bentsodiatseptiinit olivat usein kuolinsyissä mukana. Merkittävimpänä löydöksenä amfetamiinit olivat nuorilla ja vanhemmilla melkein yhtä yleisiä, mutta nuorten kuolemissa amfetamiinit olivat mukana kuolinsyissä 34:lla ja vanhemmilla 26%:lla. Vanhempien kohdalla alkoholi oli useammin mukana myrkytyskuolemissa kuin nuorten. (Eml, 1253).

Myrkytyskeskukseen tulleet alaikäisiä koskevat puhelut kasvoivat etenkin vuosien 2019 ja 2020 aikana. Useimmiten puheluissa kysyttiin amfetamiinista. Alle 25-vuotiaita koskevissa puheluissa 2016-2020 amfetamiinista kysyttiin 61 kertaa. Buprenorfiinista kysyttiin huomattavasti vähemmän vaikkakin käyttö on tutkimusten perusteella todella yleistä. Vuosien 2011-2020 välillä buprenorfiinista kysyttiin 32 kertaa. Huomioitavaa on että niistä yhdeksän on soitettu vuonna 2020. (Kriikku ym. 2022, 1254).

THL ja Helsingin yliopisto selvittivät kuinka suuri määrä opioideihin kuolleista oli ollut korvaushoidossa. Alle 25-vuotiaiden huumekuolemat erottuivat joukosta, sillä vain alle prosentti näistä nuorista oli ollut korvaushoidossa ennen kuolemaansa viimeisen elinvuoden aikana tai kuollessaan. Yli 25-vuotiaista huumekuolemista vastaavasti 13 prosenttia oli tapahtunut korvaushoidon piirissä. (THL tutkimus, 10.2.2023).

Kuvio 1: Tilasto vuosien 2016-20202 huumemyrkytyskuolemien merkittävimmistä löydöksistä alle 25-vuotialla ja vanhemmilla. Merkittävä ero löydöksissä on alle 25-vuotiaiden kuolemat, joissa buprenorfiinin on ollut merkittävimpanä löydöksenä yli puolessa tapauksista. (Kriikku ym. 2022, 1253).

2.7 Huumeiden hankkiminen

Huumeiden hankkiminen on helpottunut vuosien varrella huomattavasti. Ensin tuli Tor-verkko, jonne perustettiin myös suomalaisten tarpeita palveleva kotimainen Sipulikanava. Sivustolta ostettiin huumeita vuodesta 2014 alkaen aina vuoteen 2017 saakka, jolloin Tulli ja Keskusrikospoliisi sulki sivuston (YLE, 4.1.2024). Myöhemmin vuonna 2019 Tulli ja Ranskan viranomaiset iskivät kiinni tunnettuun Silkkitie-sivustoon, joka oli jo pitkään toiminut kansainvälisesti ympäri maailmaa (Tulli, 4.1.2024).

Tor-verkon jälkeen on löytynyt toinen vielä helpompi reitti käydä huumekauppaa. Kuka tahansa älypuhelimien omistava henkilö voi ladata puhelimeensa Telegramin, Wickirin tai Signalin. Kyseisiä sovelluksia käytetään aktiivisesti huumeiden myymiseen ja ostamiseen niiden salaustomintojen ja nimettömyyden takia. Telegramista on muodostunut Suomen suurin huumeiden kauppapaikka, sillä siellä on useita ryhmiä joiden kautta voi tehdä ostoksia (Mikkonen 2023). Laittomia päihteitä voi tilata vaikka kotiinkuljetuksella suoraan ovelle.

THL:n kouluterveyskyselyn mukaan vuonna 2021 kyselyyn vastanneista 8. ja 9. luokkalaisista 47% oli sitä mieltä, että omalta paikakkunnalta on helppo hankkia huumeita. Lukiolaisista samaa mieltä olivat 57,2% ja ammatillisessa oppilaitoksessa 58,3%. Vuoden 2023 tilastot olivat 8. ja 9. luokkalaisien kohdalla 52,6%, lukiolaisten 60,2% ja ammatillisessa oppilaitoksessa 63%. (THL kouluterveyskysely, luettu 3.1.2024).

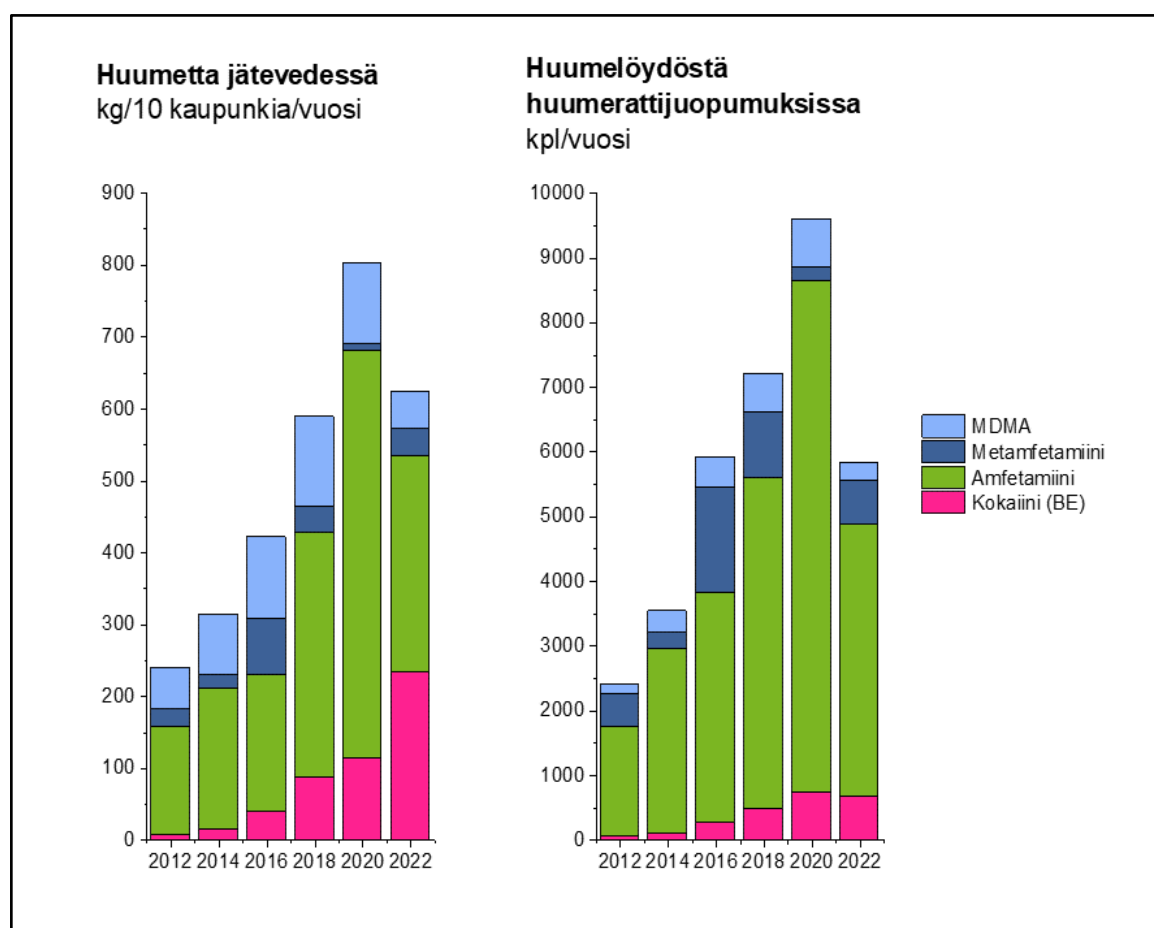
2.8 Huumeiden käyttö ja asenteet

Huumekuolemien suhteuttaminen saman ikäluokan kaikkiin kuolemiin antaa paremman käsityksen niiden määrästä. Vuoden 2022 tilastojen mukaan 15-24-vuotiaista joka viides kuoli huumeisiin (Tilastokeskus, 8.12.2023). Alkoholiin kuoli 15-24-vuotiaita vuosien 2010-2022 välillä keskimäärin viisi vuodessa. Lukemat ovat olleet jatkuvasti laskussa 2010-luvun aikana. Nuorten asenne alkoholia kohtaan on muuttunut vuosien varrella. THL:n mukaan raittiutus on yleistynyt ja yhä isompi osa nuorista kieltäytyy juomasta alkoholia. Koulukyselyyn vuonna 1999 vastanneista 9% kertoi olevansa raittiita, kun taas vuonna 2019 lukema oli jopa 31%. (THL nuorten päihteiden käyttö, luettu 26.1.2024).

Huumeiden käytön yleistymisen on erilaisten kyselyiden lisäksi nähtävissä selkeästi jätevesitilastoissa. THL:n jätevesitutkimus antaa kuvaa siitä mitä huumeita käytetään ja millä alueilla. Tuloksia voidaan seurata reaaliaikaisesti tai pidemmällä aikavälillä. Tilastot ovat tärkeitä myös sen takia, että ne kertovat muutoksista joita huumeiden käyttötavoissa ja suosiossa ilmenee. Kaikki tämä mahdollistaa jätevesitilastojen käyttämisen työkaluna päihteidenkäytön ehkäisyssä sekä niiden käytön kansainvälisessä yhteistyössä. Jätevesitilastoja saadaan THL:n mukaan noin 60%:sta koko Suomen väestöstä. (THL jätevesitutkimus 2023).

Jätevesitilastot ovat hyvin samannäköisiä kuin huumerattitilastot. Molemmissa näkyy kasvua 2010-vuoden alusta aina vuoteen 2020 saakka. Huumeratit ovat yleistyneet kun taas alkoholirattien lukemat ovat pienentyneet. Vuonna 2013 rikostekninen laboratorio vastaanotti 4500 tutkimuspyyntöä epäiltyihin huumeratteihin. Vuonna 2020 vastaava luku oli 12 501. Vuoden 2020 jälkeen tutkimuspyynnöissä on näkynyt laskua. (Poliisi, 7.3.2022).

Kyselyiden mukaan yhä useampi suomalainen on kokeillut jotain huumausainetta elämänsä aikana. THL:n vuoden 2022 huumeraportin mukaan kyselyyn osallistuneista 15-69-vuotiaista noin 29% oli kokeillut tai käyttänyt huumausainetta elämänsä aikana. Raportin mukaan, myös kannabiksen laillistamisen puolella on yhä useampia suomalaisia. Yli puolet vastanneista ajatteli, että kannabiksen käytöstä ei tulisi enää antaa rangaistusta. (Karjalainen ym. 2023).

Kuvio 2: Vasemmalla näkyvässä taulukossa on mukana kymmenen kaupunkia: Helsinki, Espoo, Turku, Lahti, Lappeenranta, Tampere, Jyväskylä, Kuopio, Oulu ja Rovaniemi. Oikealla oleva taulukko osoittaa huumelöydökset huumerattijuopumuksissa koko Suomen alueella. Tilastoista on nähtävissä, että jätevesien huumelöydökset ovat hyvin yhtenäisiä huumerattijuopumusten määrän ja käytettyjen huumeiden suhteen. (THL jätevesitilastot, 2023)

Asenteiden muuttuminen on näkynyt myös nuorissa. Suomalaisessa tutkimuksessa nuorten huumeiden käytössä tarkasteltiin Eurooppalaisen koululaistutkimuksen ESPAD:n tilastoja. Tutkimuksessa tehtyjen kyselyjen mukaan kannabiksen käyttö oli yleistynyt täysi-ikäisten 18-25-vuotiaiden keskuudessa vuosien 1998-2014 välillä. Nuorempien 15-16-vuotiaiden keskuudessa kannabiksen käyttö oli pysynyt samalla tasolla vuosien 1999-2015 välillä. Huomioitavaa oli myös asenteiden muuttuminen. Asenteet kannabiksen kokeilun ja käytön suhteen olivat lieventyneet. Jopa 69% täysi-ikäisistä suomalaisista koki vuonna 2014, että yhden tai kahden kerran kannabiskokeilulla on vain vähäinen terveydellinen riski. Toisaalta säännöllisen kannabiksen käytön suhteen samasta ikäryhmästä 25% koki siitä aiheutuvan vain vähäinen terveydellinen riski. Kannabiksen, lääkkeiden alkoholin sekäkäyttöä perusteli 50% täysi-ikäisistä ”pään sekaisin” saamisella. (Karjalainen ym. 2019, 314-317).

2.9 Koronaepidemian vaikutukset

Koronaviruspandemia alkoi vuoden 2019 lopussa ja aiheutti valtavia muutoksia ihmisten joka päiväiseen elämään vuonna 2020. Koronaepidemian takia ihmisten liikkumista rajoitettiin, opintoja suoritettiin etänä ja moni menetti työpaikkansa. Koronapandemian kaikkia seurauksia ei varmasti vielä kukaan tiedetä, mutta huumeiden käyttöä korona-aikana on jo ehditty tutkimaan.

Ruotsalaisessa tutkimuksessa seurattiin 15-19 vuotiaiden oppilaiden huumeiden ja alkoholin käyttöä vuoden 2020 aikana. Tutkimuksessa selvisi, pandemian puhjettua noin 40% niistä jotka käyttivät huumeita lisäsivät huumeiden käyttöä. Alkoholin käytössä ei huomattu eroja ennen ja jälkeen pandemian. (Sfendla, 2022). Yhdysvaltaisen tutkimuksen mukaan, koronapandemia lisäsi huumeiden käyttöä haastateltavien kertoman mukaan erityisesti stressin, tylsyyden, työttömyyden ja yksinäisyyden takia. Myös hoitoonpääsy oli vaikeampaa pandemian aikana (Convay ym. 2022).

Koronapandemia vaikutti huumeiden saatavuuteen, koska matkustamista ja liikkumista rajoitettiin rankasti ympäri maailmaa. Näin ollen myös huumeiden liikuttaminen vaikeutui, vaikka se ei sitä missään nimessä pysäyttänyt. Tämä johti myös siihen, että käyttäjät käyttivät sitä mitä oli saatavilla ja sekä käyttivät aineita enemmän. (United Nations Office on Drugs and Crime 2022, 7 ja 18). EMCDDA:n ja Europolin raportin mukaan, huumeita liikkui rahtilaivojen välityksellä pandemiasta huolimatta. Kirjeiden välityksellä tehdyt kaupat lisääntyivät jossain maissa ja moni ostaja siirtyi nettikauppojen puolelle. Myös ilman kontaktia tapahtuvat kaupat kasvoivat suosiossa. Kauppojen jälkeen huumeet haettiin huumeekätköistä, joihin myyjä antaa koordinaatit maksamisen jälkeen. (EMCDDA EU Drug markets 2020, 9-11).

2.10 Keskittymät Suomessa

Huumeita käytetään ympäri Suomea, mutta niiden käytössä on havaittu myös keskittymiä. Jätevesitilastojen mukaan huumeita käytetään eniten Etelä-Suomessa isoissa kaupungeissa. Näihin kaupunkeihin kuuluva Helsinki, Espoo, Kotka, Kouvola ja Lahti. Helsingin tilastoihin kuuluvat myös Kerava, Tuusula ja osa Vantaasta. Tietyn kaupungin jätevesipuhdistamo voi kattaa laajemmankin alueen. (THL jätevesitutkimus 2023).

Jätevesitilastoista saadun tiedon mukaan tietyt huumeet ovat suosituimpia eri kaupungeissa. Kokaiinia käytetään selkeästi enemmän pääkaupunkiseudulla verrattuna muuhun Suomeen. Kokaiinin käyttö on lisääntynyt selkeästi koko maassa 2010-luvun aikana, mutta erityisen suuri nousu on havaittavissa vuosien 2021 ja 2023 välillä Helsingissä ja Espoossa. Kokaiini on tyypillisesti hyvin kallis huumausaine, ja sen käyttäjäkunta on tyypillisesti suhteellisen hyvätuloinen verrattuna muiden huumausaineiden käyttäjäkuntaan. Pohjoisemmissa kaupungeissa kuten Kokkolassa, Vaasassa ja Rovaniemellä kokaiinin käyttö on vähäistä. Yleisesti ottaen THL:n mukaan kokaiinia käytetään Suomessa vähän verrattuna muuhun Eurooppaan ja Pohjoismaihin. (THL jätevesitutkimus 2023).

Kaikista huumeista Suomessa käytetään eniten amfetamiinia tasaisesti ympäri maata (THL, 4.1.2024). Vuonna 2022 amfetamiinia käytettiin eniten Kouvolassa. Lukemat olivat serran suuria, että Kouvola sijoittui yhdeksänneksi EMCDDA:n Euroopan top 20 -listalle päivittäisessä amfetamiinin käytössä. Amfetamiinin suosiosta Suomessa kertoo se, että samaiselle listalle päätyivät myös Kotka, Lahti, Lappeenranta ja Kemi. (EMCDDA wastewater analysis and drugs 2023).

Huumausainekuolemia tapahtuu tilastojen mukaan eniten Helsingissä ja Turussa. Helsingissä on havaittu, että vaikka vanhemmissa ikäluokissa tilastolliset määrät kuolemissa eivät ole huomattavasti muuttuneet, alle 25-vuotiaiden kuolemat ovat lisääntyneet jyrkästi vuodesta 2014 lähtien aina vuoteen 2021 saakka. (Helsinki 2023). Vuonna 2017 huumeiden ongelmakäyttäjistä yli puolet asuivat Etelä-Suomen aluehallintaviraston alueella (Rönkä ym. 2020).

2.11 Mielenterveyden häiriöt

Nuorilla todetaan erilaisia mielenterveyteen liittyviä häiriöitä, kuten masennusta, ahdistusta, itsetuhoisuutta ja syömishäiriöitä. THL:n selvityksen mukaan vuonna 2020 joka viides 18-22-vuotias oli käynyt vähintään kerran julkisessa terveydenhuollossa mielenterveyteen liittyvän asian tiimoilta. Lukema oli noussut vuodesta 2015 kolmanneksella käyntien ja potilaiden määrän suhteen. (THL lasten ja nuorten mielenterveysperusteinen tutkimus ja hoito 2022, 1). Nousevat lukemat viittaavat ongelmien lisääntymiseen, mutta vuosien aikana myös asenteet mielenterveysongelmia kohtaan ovat muuttuneet. Mielenterveydestä puhutaan avoimemmin ja enemmän kuin ennen. Myös kouluterveydenhuolto on siirtynyt asian suhteen nykyaikaan vuoden 2011 asetuksen johdosta, joka velvoitti kouluja seuraamaan nuorten hyvinvointia laajemmin. (Gyllenberg 2019, 1321-1322).

Päihteiden käytöllä ja mielenterveydenhäiriöllä on todettu olevan yhteyksiä. Ruotsalainen tutkimus, johon osallistui melkein 2000 13-21-vuotiaasta nuorta, havaitsi että usein huumeita käyttävät nuoret kärsivät enemmän ahdistuneisuudesta kuin ne, jotka käyttivät huumeita harvemmin. Usein huumeita käyttäväksi nuoriksi luokiteltiin ne, jotka käyttivät huumeita useammin kuin kahtena tai kolmena päivänä viikossa. Tämän lisäksi sama joukko koki enemmän keskittymisvaikeuksia sekä vaikeuksia aggressiivisuuden kontrolloimisessa. (Richert ym. 2020, 3-5).

Yhdysvaltalaisen vuoden 2017 meta-analyysin mukaan lapsuuden ajan masennus, ADHD ja uhmakuushäiriö nostavat päihteidenkäytön riskiä myöhemmin elämässä. Näistä löydöksistä huolimatta ahdistuneisuushäiriöiden ei nähty nostavan huumeiden käytön riskiä. Analyysissä käytiin läpi yhteensä 37 tutkimusta. (Groenman ym. 2017).

Henkilöä, jolla on samanaikaisesti päihdeongelma ja jokin mielenterveyden häiriö, kutsutaan kaksoisdiagnoosipotilaaksi. Useissa tutkimuksissa on huomattu, että päihdehäiriöiden esiintyvyys oli suurempi mielenterveyden häiriöistä kärsivillä kuin niillä, joilla ei ole ollut mitään mielenterveyden häiriöitä. Kaksoisdiagnoosi on yleinen ilmiö, etenkin tiettyjen sairauksien kohdalla. Skitsofreniaa ja kaksoisuuntaista mielialahäiriöitä sairastavista jopa puolet on jossain kohtaa elämänsä kaksoisdiagnoosipotilaita. (Aalto 2007, 1293-1295). Mielenterveys- ja huumausaineriippuvuuden aiheuttamat ongelmat ja oireet voivat olla samankaltaisia, joka voi vaikeuttaa diagnodointia (Quello ym. 2005). Yhtäläisyyksiä löytyy myös muualta. Pitkittynyt stressi on riskitekijä mielenterveysongelmille sekä riippuvuuksille. Stressiä aiheuttavat ja riippuvuudelle altistavat tapahtumat ovat usein luonteeltaan ahdistavia. (Sinha & Jastreboff 2013; Uhart & Wand 2009).

Aineisto viittaa, että nuorten mielenterveysongelmilla ja huumeiden käytöllä on yhteyksiä. Mielenterveysongelmat ja epävakaus ennustavat huumeidenkäyttöä, ja toisaalta huumeidenkäytön voidaan todeta pahentavan mielenterveysongelmia entisestään. Näin huumeidenkäyttö voi Inkittyö noidankehämäiseksi ongelmaksi mielenterveysongelmien kanssa. (Quello ym. 2005).

2.12 Perhe ja huono-osaisuus

Kasvu ympäristö ja perhe ovat tärkeässä roolissa lapsen elämässä. Lapsen aivot kehittyvät kasvaessa, jonka takia aivot eivät ole täysin kehittyneen kaikilla osa-alueilla vielä teini-ikäisenäkään. Päätelykyky, impulssikontrolli ja aikuiskäyttäytyminen ylipäättänsä kehittyvät vasta myöhemmässä vaiheessa nuoruutta. (Crews ym. 2007). Tämä aiheuttaa sen, että nuoret ovat alttiita huumeiden käytölle, etenkin jos ympäristössä on ongelmia nuoren kehityksen aikana. (Whitesell ym. 2013, luku 3.1)

Epävakaa kasvu ympäristö, jossa lasta tai nuorta kohdellaan huonosti, voi johtaa päihteiden käyttöön. Yhdysvaltalaisen vuonna 2013 tehdyn tutkimuksen mukaan vanhempien ja perheen sisällä tapahtuva huumeiden käyttö voi johtaa nuoren huumeiden käyttöön. Myös asenteet ja huumeiden käytön hyväksyntä vanhempien puolesta voi vaikuttaa lapsen valintoihin. Muita riskitekijöitä perheen sisällä ovat

lähisuhdeväkivalta, lapseen kohdistuva pahoinpitely, vanhempien matala koulutustaso ja vanhempien suhde lapsiinsa (Whitesell ym. 2013 luku 3.1). Erään tutkimuksen mukaan laiminlyödyt lapset syyllistyivät todennäköisemmin nuorena huume- tai alkoholirikoksiin, kuin ne nuoret, joita ei oltu laiminlyöty lapsuuden aikana. Tutkimuksen laiminlyödyistä lapsista riskialttiita olivat etenkin miehet, vaaleaihoiset ja lähisuhdeväkivaltaa kokeneet lapset. (Cheng & Lo 2010, luku results).

Huumeiden käytöllä on löydetty yhteyksiä huono-osaisuuteen. Belgiassa tehdyssä kirjallisuuskatsauksessa käytiin läpi 38 tutkimusta, joissa keskityttiin tutkimaan yhteyksiä opioidiriippuvaisten elämänlaadussa. Katsauksen mukaan kerätty aineisto osoitti, että opioidiriippuvaisten elämänlaatu on huonompaa kuin verrattuna muuhun väestöön. (De maeyer ym. 2010, luvut methods ja discussion). Huono-osaisuus, ongelmat perheessä ja päihteiden käyttö perheessä ovat mahdollisia huumeiden käyttöön johtavina asioita myös THL:n mukaan. (Kailanto ym. 2023. 96-97).

2.13 Traumat

Yhdysvaltaisia 13-18-vuotiaita nuoria koskevassa tutkimuksessa havaittiin yhteys lapsena tapahtuneiden traumaattisten kokemusten ja huumeiden käytön välillä. Tutkimuksen mukaan traumaattisia kokemuksia läpikäyneet lapset olivat riskiryhmä koskien huumeiden käyttöä. (Carliner ym. 2016, luku conclusion). Lapsena tapahtunut traumaattinen kokemus voi olla esimerkiksi seksuaalirikoksen uhriksi joutuminen. Riski on suurempi, jos lapsi on kokenut sekä fyysistä että seksuaalista väkivaltaa. (Moran ym. 2004, luku conclusion).

2.14 Sosiaaliset suhteet ja koulu

Kaveripiirissä ryhmäpaine voi johtaa kokeiluihin ja etenkin tupakoinnin, alkoholin ja kannabiksen käytön on todettu leviävän sosiaalisen painostuksen seurauksena (Whitesell). Päihteiden käyttö tapahtuu useimmiten yhdessä muiden nuorten tai kavereiden kanssa, jonka takia läsnäolijoiden omat tavat ja asenteet voivat vaikuttaa muiden käytökseen. (Kosola ym. 2018, 868) Yhdysvaltalaisessa noin 1800:n 10-15-vuotiaan nuoren kyselyssä havaittiin yhteyksiä päihteiden käytöllä ja suosiolla etenkin niiden nuorten keskuudessa, jotka kokivat itse olevansa suosittuja. Myös muiden osoittama suosio oli riskitekijä päihteiden käytölle. Samassa tutkimuksessa huomattiin, että tutkimukseen osallistuneista nuorista todennäköisemmin päihteitä käyttivät ne jotka olivat saaneet huonoja numeroita koulusta viimeisen vuoden aikana. (Tucker ym. 2010, 3 ja 5).

Suomalainen tutkimus vuonna 1997 tehdystä kyselystä havaitsi että kaikkien päihteiden käyttö oli yleisempää kiusattujen ja kiusaavien nuorten keskuudessa. Tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat iältään 14-16-vuotiaita. (Kaltiala-Heino ym. 1998, luvut aineisto ja tulokset). Vastaavia löydöksiä on tehty muissa tutkimuksissa. Chilessä tehdyssä tutkimuksessa oli 37 931 osallistujaa sadoista eri kouluista ympäri maata. Osallistujien keski-ikä oli 15-vuotta. Vähiten päihteitä käyttivät nuoret, joilla ei ollut mitään kokemuksia kiusaamisesta tai kiusattuna olemisesta. Kiusaajat käyttivät eniten tupakkaa,

alkoholia ja kannabista. Tutkimuksessa todettiin, että kiusaajat, vierestä katsojat ja kiusatut olivat riskialttiimpia edellä mainittujen päihteiden käytölle. (Gaete ym. 2017, luvut materials ja results). On siis havaittavissa, että epävakaat ihmissuhteet ennustavat nuorten päihdekäyttäytymistä.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä dokumenttianalyysi on samantapainen metodi kuin kirjallisuuskatsaus. Molemmissa tutkimustavoissa käytetään olemassa olevaa tietoa lähteenä. Merkittävin ero menetelmien välillä koskee sitä, millaisia lähteitä on suotavaa käyttää. Kirjallisuuskatsauksessa käytetään pääsääntöisesti aikaisempia tutkimuksia, joiden avulla vastataan tutkimuskysymykseen. Dokumenttianalyysi mahdollistaa tutkimusten lisäksi myös muiden kirjallisten lähteiden käytön, kuten nettisivut, lehtiartikkelit ja raportit. (Haikansalo & Korander 2023, 21). Ajankohtaisuuden lisäksi dokumenttianalyysi tutkimusmenetelmänä mahdollistaa suurenkin aineistomäärän läpikäynnin (Sivonen 2017). Tietoa voi hakea nykyisin monella tavalla ja monesta paikasta. Tietyissä tapauksissa on hyödyllistä tutkimuksen kannalta saada käyttää laajempaa lähteiden kirjoa.

Dokumenttianalyysia on käytetty useissa eri tieteenaloissa, etenkin laajasti hoitotieteellisessä tutkimuksessa, sekä itsenäisesti että muiden menetelmien osana Suomessa ja ulkomailla (Sivonen 2017, 1). Sitä käytetään myös aktiivisesti erilaisissa opinnäytetöissä sen monipuolisuuden takia. Dokumenttianalyysiä tehdessä lähteitä on helppo löytää niiden julkisuuden sekä hyvän saatavuuden takia. Tämä voi säästää aikaa, vaikka kääntöpuolena aineistoin läpikäynti voi olla aikaa vievää (*Eml*, 56). Lähdekriittisyys on erityisen tärkeää dokumenttianalyysiä tehdessä, koska saatavilla on valtava määrä tekstiä eri muodoissa. Dokumenttianalyysin heikkouksia ovat tutkimusten mukaan subjektiivisuus tutkijan lukemaan sekä se, että lähde on usein tarkoitettu johonkin muuhun tarkoitukseen kuin tutkimukseen. Tämä voi vaikuttaa siihen, mitä aineistosta voidaan selvittää. Tutkija on myös riippuvainen olemassa olevasta tiedosta. (Anttila, luettu 4.1.2024).

Valitsemani aihe on laaja ja sisältää ajallisesti melko tuoreitakin muutoksia huumeiden käytössä ja kuolemien määrässä. Tämän takia on perusteltua hyödyntää laajasti erilaisia lähteitä, kuten tilastoja, nettisivuja, lehtiartikkeleja ja raportteja. Dokumenttianalyysi tutkimusmenetelmänä mahdollistaa saavuttamaan tämän opinnäytetyön tavoitteet.

3.2 Aineisto ja analysointi

Aineiston etsiminen ja läpikäyminen oli eniten aikaa vievä osuus. Työ joka perustuu puhtaasti olemassa olevaan muiden julkaisemaan tietoon tarvitsee vankan pohjan joka muodostuu hyvästä aineistosta. Prossin aikana aineistoa pyrittiin ensin luokittelemaan tutkimuskysymysten perusteella, eli kumpaan kysymykseen aineisto auttaa löytämään vastauksia. Tämän jälkeen oli helppo paloitella aineistoa tutkimuksen alaotsikoiden mukaan.

Työn aineistoina käytettiin laajasti erilaisia lähteitä. Lähteitä valitessa lähdekriittisyys oli tärkein asia, koska dokumenttianalyysi sallii tutkimusmenetelmänä todella laajan lähteiden kirjon. Tämä voi johtaa huonojen tai epäluotettavien lähteiden käyttöön jos ei suhtaudu riittävällä tarkkuudella niiden väliltaan. Lähdekriittisyys toteutui arvioimalla lähteen kirjoittajan tai julkaisijan pätevyyttä. Tavoitteena oli myös löytää useita eri lähteitä, jotta aiheesta saisi mahdollisimman kattavan kuvan. Lähdekriittisyyden lisäksi ajantasaisuus oli toinen lähtökohta aineiston valinnalle. Käytetyt netissä olevat lehtiartikkelit sekä erilaiset tutkimukset olivat pääasiassa melko tuoreita.

Lähteinä käytettiin suomenkielistä ja suomalaista aineistoa niin paljon kuin oli mahdollista. Aiheen laajuuden vuoksi oli kuitenkin tarkoituksenmukaista käyttää myös englanninkielistä aineistoa, vaikka pääpaino oli Suomessa tapahtuneet nuorten huumekuolemat. Pelkkä suomenkielinen aineisto ei olisi mahdollistanut tutkimuksen tekemistä.

Hakukoneina tutkimuksessa olivat Google ja Google Scholar. Hakukoneiden lisäksi tilastoja etsittiin ja luotiin tilastokeskuksen StatFin-tietokannasta. Tilastot olivat työn kannalta erityisen merkittävässä asemassa, koska niiden avulla pystyi tutkimaan huumeisiin kuolleiden määrää iän ja sukupuolen perusteella. Lisäksi oli mahdollista käyttää tilastokeskuksen käyttämää neljää eri huumekuoleman luokkaa, jotka tarkensivat kuolemansyitä. Raportit olivat tilastojen lisäksi tärkeässä roolissa, etenkin EMCDDA:n ja THL:n tekemät raportit. Niiden avulla oli mahdollista saada kansainvälistä vertailutietoa sekä tietoa teemoittain eri aihealueista. THL:n tilastoraportit keskittyvät Suomeen, joten niistä saatu tieto oli todella arvokasta tutkimusta tehdessä.

Tilastokeskuksen tietokannan ja raporttien lisäksi aineistona käytettiin tutkimuksia, nettisivuja sekä netissä olevia lehtiartikkeleja, kuten YLE:n juttuja. Tutkimukset olivat tärkeitä etenkin teoriaosuuden loppuvaiheessa, jossa pyrittiin löytämään syitä nuorten huumeiden käytölle. Tieteeseen ja tutkimuksiin perustava tieto oli varmin tapa taata vastauksien oikeellisuus.

Hakusanoilla saatuja tuloksia valittiin sen mukaan miten hyvin niistä sai vastauksia tutkimuskysymyksiin. Vaihtoehtoisesti pyrittiin valitsemaan etenkin sellaisia hakutuloksia, joissa käsiteltiin nuoria ja lapsia, jotta tulokset vastaisivat oikeaa ikäluokkaa. Hakutuloksien valinnassa iso painoarvo oli myös sillä, kuinka tuoreita tutkimukset ja muut lähteet olivat. Oppinäytetyö oli rajattu 2010-2022 luvun tilastoihin. Vain yksi mukana olleista tutkimuksista oli hieman vanhempi ja tarkasteli 1997-luvun tilastoja.

Tutkimuksen tavoite oli saada aikaan työn, johon samoja aineistoja ja hakusanoja käyttävä henkilö saisi valittuihin tutkimuskysymyksiin samat vastaukset. Aineiston keruu tapahtui käyttämällä lukuisia erilaisia hakusanoja suomeksi ja englanniksi.

Käytettyjä hakusanoja olivat: "alle 25-vuotiaiden huumekuolemat", "huumeiden käyttö", "huumeasen-
teet", "huumekuolemat Suomessa", "nuorten päihdeongelmat", "jätevetitilastot", "ylisukupolvinen huu-
meiden käyttö", "miksi nuoret käyttävät huumeita", "mielenterveys ja huumeet", "huumeet ja päihteet",
"thl kouluterveyskysely", "alueelliset erot huumeiden käytössä", "EMCDDA drug report", "adolescent
drug use", "why do young people use drugs", "drugs and adolescent mental health", "dokumentti-
analyysi", "stress and drugs", "covid and substance use", "EMCDDA wastewater analysis", "world
happiness report", "sex differences in drug abuse", "gender and drugs", "sisällönanalyysi" ja "aineisto-
pohjainen sisällönanalyysi".

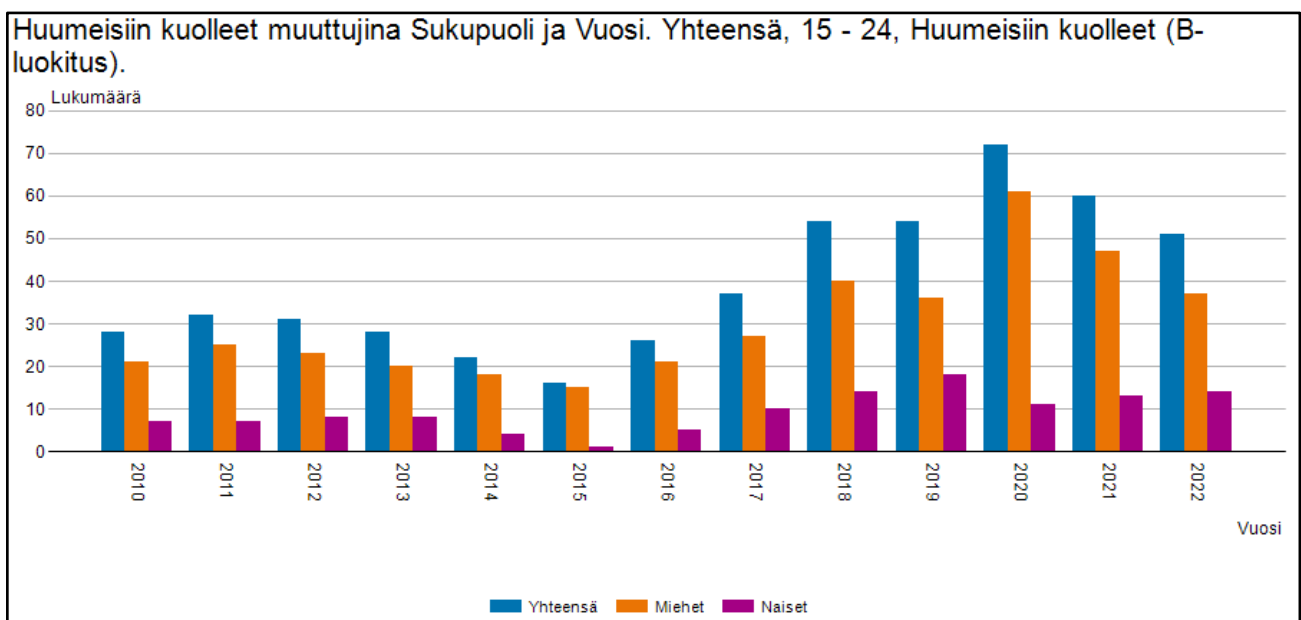
4 TULOKSET

4.1 Mitä nuorten huumekuolemista tiedetään

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, mitä alle 25-vuotiaiden kuolemista tiedetään Suomessa ja minkä takia nuoret käyttävät huumeita. Aihe on noussut esille mediassa ja yleisessä keskustelussa. Sen koetaan olevan iso ongelma johon toivotaan puuttumista ennen kuin tilanne pahenee entisestään. Läpikäydyn aineiston perusteella, monen asiantuntijan tai alalla työskentelevän mielestä nuorten huumeiden käytössä on tapahtunut muutoksia huonompaan suuntaan, jonka takia tilanne on huolestuttava. (A-klinikka, 15.6.2023).

4.1.1 Nuorten huumekuolemat tilastojen valossa

Huumeisiin kuoli Suomessa vuonna 2020 yhteensä 72 nuorta 15-24-vuotiaiden ikäluokassa. Lukema on korkein ikinä Suomen historiassa. Vuosien 2010-2022 matalin lukema oli vuonna 2015, jolloin kuolemia oli vain 16. Vuosien 2010-2015 välillä on tapahtunut pientä laskua. Huumekuolemien suurin nousu on tapahtunut vuosien 2015-2020 välillä. Välillä 2020-2022 lukemat ovat olleet laskussa. Tästä huolimatta vuosien 2020, 2021 ja 2022 luvut ovat 2010-luvun keskiarvolukua 32,8 korkeampia (Tilastokeskus huumeisiin kuolleet, luettu 20.10.2023). Alla olevasta kuviosta voi tarkastella kuolemien määrää ja nissä tapahtunutta muutosta vuodesta 2010 lähtien. Kuviossa on eroteltu kuolemat sukupuolen mukaan.

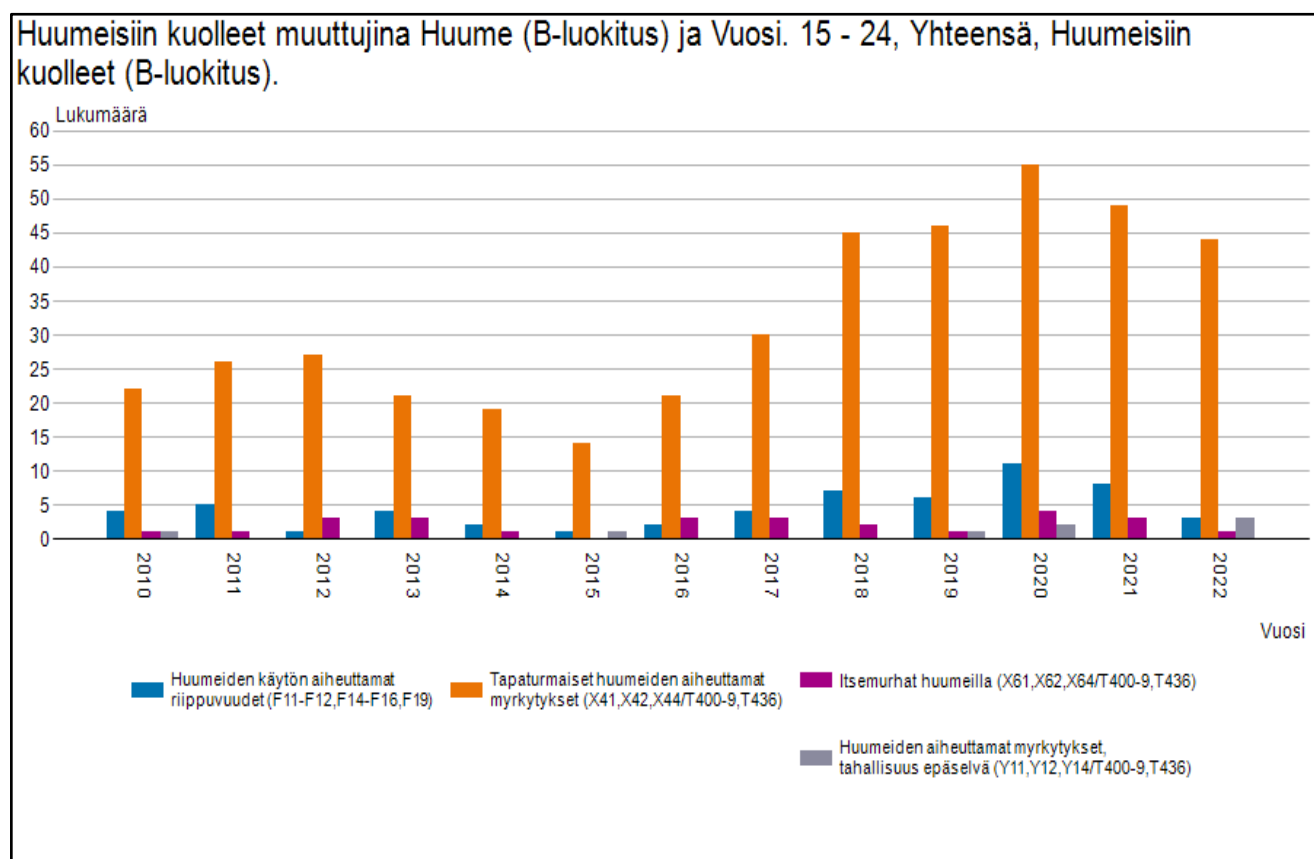

Kuvio 3: Alle 25-vuotiaiden huumekuolemat Suomessa välillä 2010-2022. Vuoden 2010 alustanäkyy laskua, jonka jälkeen lukemat lähtevät nousuun kohoten huippuunsa vuonna 2020. Pylväskuviosta on myös nähtävissä selkeä ero miesten ja naisten kuolemien välillä. (Tilastokeskus, huumeisiin kuolleet)

Luvut eivät itsessään kuulosta suurilta, mutta Suomen väkilukuun suhtautettuna ne ovat huolestuttavia. Juuri tästä syystä Suomen lukemat ovat EMCDDA:n kärkeä alle 25-vuotiaiden huumekuolemista. Lukemien nousut vuosien varrella ovat myös prosentuaalisesti suuria. Alla olevasta kuvan yksi taulukosta voi tarkastella huumekuolemien määrää vuosien 2010-2022 välillä. Suomi poikkeaa tilastojen suhteen huumemyrkytyskuolemista myös sen suhteen, että täällä kuolleiden keski-ikä on matalampi kuin muualla maailmassa. Euroopassa huumeisiin kuolleiden keski-ikä vuonna 2022 oli 41 vuotta ja Suomessa 36 vuotta. (Tilastokeskus kuolemansyyt 2023; Euroopan huumeraportti 2022, 17).

Alle 25-vuotiaita kuolee selkeästi eniten tapaturmaisiin huumeiden aiheuttamiin myrkytyksiin. Alapuolella oleva kuvio osoittaa huumemyrkytyskuolemien valtavan määrällisen eron verrattuna muiden luokitusten kuolemiin. Huumemyrkytyskuolemat on osoitettu kuviossa oranssilla pylväällä. Itsemurhia ikäluokassa tehtiin vuosien 2010-2022 välillä keskimäärin 101 vuodessa. Huumeiden osuus itsemurhissa on pieni, sillä niiden keskiarvoinen osuus vastaavalla ajalla oli kaksi vuodessa. (Tilastokeskus itsemurhat, 20.10, luettu 5.1.2024). Kaikkein vähiten kuolemia tilastokeskuksen luokittelussa on luokassa tahallisuudeltaan epäselvät myrkytykset.

Kuvio 4: Taulukosta on nähtävissä tilastokeskuksen käyttämän neljän eri huumekuoleman luokan eroja. (Tilastokeskus, huumeisiin kuolleet).

4.1.2 Kuolemista

Suurin osa alle 25-nuorten kuolemista on johtunut tapaturmaisesta huumemyrkytyksestä, jossa on käytetty useampaa huumetta samanaikaisesti. Yleisimmät huumelöydökset ikäluokan kuolleiden oikeuslääketieteellisessä analyysissä olivat buprenorfiini, amfetamiini ja bentsodiasepiinit. Buprenorfiini oli merkittävin löydös alle 25-vuotiaiden nuorten kuolemissa kuin yli 25-vuotiaiden kuolemissa. Suurin osa huumeisiin kuolleista alle 25-vuotiaista ei ollut hoidon piirissä kuoleman aikana tai vuosi ennen sen tapahtumista.

Miehiä kuolee huumeisiin huomattavasti enemmän kuin naisia. Myös huumeiden käyttö on yleisempää miesten keskuudessa. Kaikissa läpikäytyissä tutkimuksissa ja raporteissa oli havaittavissa samoja tekijöitä, jotka selittävät miesten yllätyksellistä kuolemissa. Se, että miehet käyttävät enemmän huumeita ei yksinään selitä asiaa, mutta riskikäyttäytyminen, syrjäytyminen ja sosiaaliset normit yhdessä, ovat asiaan vaikuttavia tekijöitä. Naisten kohdalla häpeä ja stigma voi pahimmassa tapauksessa vaikeuttaa hoitoon hakemista. Tämän lisäksi on huomattu huolestuttava ilmiö juuri nuorten naisten kuolemissa. Alle 25-vuotiaiden naisten kuolemat ovat lisääntyneet 2020-luvulla.

Huumeita käytetään ympäri Suomea, mutta eniten eteläisemmässä Suomessa. Nuoria kuolee huumeisiin määrällisesti eniten Helsingissä ja isoissa kaupungeissa, mutta tarkempaa tilastotietoa eri kaupunkien huumekuolemien määrästä ei ollut saatavilla.

4.1.3 Syitä kuolemien lisääntymiselle

Suomessa on tutkittu mitä huumausaineiden käyttöä monella tasolla, mutta vähemmän siltä osin miksi kuolemat ovat lisääntyneet. Tilastot antavat kuitenkin hyvää kuvaa myös kuolemien lisääntymisen syille. Aikaisemmin mainittu sekakäyttö ja siitä seuranneet tapaturmaiset huumemyrkytykset ovat syy suurimpaan osaan alle 25-vuotiaiden kuolemiin, josta voisi päätellä, että lisääntynyt huumeiden sekakäyttö on yksi syy kuolemien määrän nousuun. Huumeita on helpompi hankkia teknologian kehityksen takia, etenkin nykypäivänä suosiossa olevien sovellusten avulla. Laittomia päihteitä voi tilata kotiinkuljetuksella suoraan ovelle. Huumeiden ostaminen ei nykyisin ole käytännössä kovinkaan paljon vaikeampaa kuin Woltilla hampurilaisaterian ostaminen.

Huumeiden käyttö on yleistynyt, joka on todettavissa etenkin jätevesitilastojen perusteella. Käytön lisäksi myös huumeekokeilut ovat yleistyneet. Huumeisiin liittyvät asenteet ovat muuttuneet lievemmäksi, joka näkyy esimerkiksi kansalaisten kasvaneessa halukkuudessa laillistaa kannabis.

Tilastoissa näkyvä piikki vuonna 2020 herättää kysymyksen siitä, lisäsikö korona huumeiden käyttöä ja siten huumekuolemien määrää. Ulkomailla tehdyt tutkimukset viittaavat siihen, että koronalla oli vaikutus huumeiden käyttöön ihmisten kärsimän eristyksen takia. Lisäksi mainittiin hoitoonpääsyn vaikeutuminen.

4.1.4 Syitä nuorten huumeiden käytölle

Suomalaisen nuorisolääketiedekatsauksen mukaan huumeita käyttävät nuoret voidaan jakaa kahteen ryhmään sen perusteella, miksi he käyttävät huumeita. Ensimmäisen ryhmän nuoret kokeilevat huumeita ja juovat alkoholia päihtymistarkoituksessa. Toisen ryhmän nuorilla huumeiden käyttö on ongelmallisempaa ja liittyy usein lapsuuden ajan ongelmiin. Ongelmien juuret voivat olla jopa ajassa ennen nuoren syntymää. (Kosola ym. 2018, 867).

Nuorten huumeiden käyttöön vaikuttavia tekijöitä ja riskejä ovat mielenterveyden häiriöt, ongelmat perheessä, huono-osaisuus, traumat ja sosiaaliset suhteet. Mielenterveyteen liittyvät ongelmat ovat selkeästi yhteydessä päihteiden käyttöön. Lapsuuden ajan masennus, ADHD ja muut mielenterveyden häiriöt voivat johtaa nuoren päihteiden käyttöön. Kaksoisdiagnoosipotilailla on samanaikaisesti päihdeongelma sekä jokin mielenterveyden häiriö, jonka takia joskus potilaalle on vaikea löytää oikeaa diagnoosia. Pitkittynyt stressi voi olla riskitekijä ja aiheuttaa riippuvuuksia.

Huonot ja epävakaat olot perheessä ovat vaaraksi nuorelle. Perheen sisäinen huumeiden käyttö ja niiden hyväksyminen voivat ajaa myös nuoren samalle tielle. Lapsi tai nuori joka on kokenut väkivaltaa tai joutunut seksuaalirikoksen kohteeksi tulee käyttämään huumeita todennäköisemmin kuin ne jotka eivät ole kokeneet samanlaisia traumaattisia kokemuksia. Yleisesti ottaen traumat ja huonot koti-olot ovat riskitekijöitä huumeiden käytölle. Nuoren aivot ovat herkässä kehittyvässä vaiheessa, joka jo itsessään on riskitekijä huumeiden käytölle ja erilaisille kokeiluille.

Suuri merkitys huumeekulttuurissa on myös nuoren ystäväpiirillä ja sillä, miten sen sisällä käyttäytymään. Ryhmäpaine voi ajaa epäroivän nuoren kokeilemaan päihteitä, vaikka se ei olisikaan juuri sitä mitä nuori haluaa. Ryhmäpaineen lisäksi suosio oli yksi riskitekijä läpikäydyn aineiston mukaan. Nuori joka koki olevansa suosittu tai joka sai suosiota muilta käytti todennäköisemmin päihteitä kuin muut.

4.1.5 Lopuksi

Tutkimuksen tulokset ja löydökset vastasivat erilaisten julkaisujen löydöksiä, kuten THL:n tekemää esimerkkiä tyypillisestä huumeisiin kuolleesta nuoresta. THL:n julkaisun *Huumekuolemien ehkäisy Suomen malli* mukaan tyypillinen huumeisiin kuollut alle 25-vuotias on keski-ikänsä 21-vuotias ja sukupuoleltaan mies. Kuolemansyy on ollut tapaturmainen huumemyrkytys, johon on johtanut huumeiden sekakäyttö. Kuolema on tapahtunut kavereiden ollessa läsnä, useimmiten nuoren sammuesssa tai nukkumisen yhteydessä. Nuoren huumeiden käyttöön on voinut johtaa ylisukupolvinen huono-osaisuus, mielenterveyden ongelmat ja erilaiset traumat. Asumisolosuhteet ovat yleensä olleet nuoren kohdalla vaikeat ja epävakaat. (Kailanto, Viskari 2023, 97).

5 POHDINTA

Vaikka Suomi on alle 25-vuotiaiden huumaisainekuolemien kärkisijalla Euroopassa, on tilanne vielä tällä hetkellä huumeiden käytön ja kuolemien osalta parempi kuin monessa muussa maassa. Uutisoinnissa on huomattavissa, että kun puhutaan Suomesta nuorten huumekuolemien kärkimaana, harvoin mainitaan että tulos on saatu suhtauttamalla se väkilukuun. Määrällisesti Suomen huume-kuolemat ovat huomattavasti pienempiä kuin muiden maiden. Aiheesta noussut keskustelu ei myöskään huomio sitä faktaa, että meillä suoritetaan tehokasta kuolemansyöntutkintaa ja ruumiinavauksia. Suomessa suoritetaan oikeustieteellisiä ruumiinavauksia enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Vuonna 2020 Suomessa vainajista noin 18%:lle tehtiin ruumiinavaus, eli melkein joka joka viidennelle. Nuorten kohdalla ruumiinavauksia suoritetaan herkästi pelkästään jo iän perusteella. Suomen korkeat keskiarvot lukemat Euroopan ja Pohjoismaiden tasolla voi osaltaan selittyä sillä, että kuolemia tutkitaan tarkemmin, josta johtuen huumekuolemia tulee enemmän ilmi kuin muissa maissa. (Tilastokeskus laatuseloste, luetut 5.1.2024). Tämä ei yksin selitä kärkisijaa, mutta on mahdollisesti asiaan vaikuttava tekijä.

Toisaalta on myös huomioitava, että huumekuoleman luokitelmat eivät sisällä kaikkia huumeisiin liittyviä kuolemia. EMCDDA:n huumekuoleman luokitelman ulkopuolelle jäävät huumeiden käytön seurauksena tulleet sairaudet. Myöskään huumeiden käytön seurauksena tapahtuneet onnettomuudet ja väkivaltaiset kuolemat eivät sisälly määritelmään. Huumemyrkytyskuolemien tilastot eivät kerro, onko huumeisiin kuollut henkilö käyttänyt huumeita pidemmän aikaa, vai onko kyseessä ollut kokeilu. Jätevesitilastoinnista on huomioitava myös se, että huumausaineiksi luokiteltavia aineita löytyy myös reseptilääkkeistä. Huumeongelmaan liittyy reseptilääkkeiden väärinkäyttö, mutta jätevesitilastoissa voi lisäksi esiintyä esimerkiksi tarkkavaisuushäiriölääkkeissä käytetyt amfetamiinijohdannaiset. Eksakteja päätelmiä tilastoista ei siis voi tehdä, vaikka ne tärkeää dataa antavatkin.

Tilastojen ja tutkimusten mukaan huumeiden käyttö on kuitenkin yleistynyt Suomessa ja sitä myöten vuosittain huumekuolemat. Nuorten huumekuolemat ovat turhauttavia menetyksiä, etenkin koska niistä suurin osa on tapaturmaisia. Usein kuulee puhuttavan siitä, että nuorille pitää levittää sanomaa huumeiden käytön vaaroista ja ongelmista. Lisäksi olisi hyvä opastaa huumeita käyttäviä kuinka toimia huumemyrkytystilanteessa, etenkin koska THL:n mukaan mukaan tyypillinen nuoren huumekuolema tapahtuu kavereiden kanssa. Useimmiten huumeiden käytön taustalla on laaja-alaista pahoinvointia, joka ei välttämättä ole kiinni pelkästään nuoren omista valinnoista. Nuoren huumekuolema heijastaa yhteiskunnan pahoinvointia. Nuorten huumeongelmissa korostuvat sekä rakenteelliset ongelmat, kuten ylisukupolvisuus, perheiden huono-osaisuus ja epävakaus, turvattomuus, sekä mielenterveysongelmat, sekä yksilötason ongelmat, kuten nuorten ystäväpiirien sosiaaliset paineet ja asenteet huumeisiin. Lapsuuden ajan ongelmilla voi olla pahimmillaan todella kauaskantoisia seuraksia. Tutkimuksen tulosten perusteella tarpeellista olisi aikainen puuttuminen, epätasa-arvon, huono-osaisuuden rakenteellinen vähentäminen sekä mielenterveyspalveluiden kohentaminen ja aikainen tuki.

Opioidien lisääntynyt käyttö on huolestuttava ilmiö. Fentalyynistä on koitunut valtava ongelma Yhdysvalloissa, mutta sitä on havaittu myös Euroopassa. Huolta aiheuttavat etenkin fentalyyninjohdannaiset, vaikka heroiini onkin Euroopassa yleisin opioidi ja syy huumekuolemaan (EMDCCA s. 36). Virossa fentalyyni on ollut iso ongelma jo pidemmän aikaa. Suomessa yleisin opioidi on kuitenkin aikaisemmin mainittu buprenorfiini. Mahdollisena uhkakuvana voi kuitenkin pitää sitä, että fentalyyniongelma rantautuisi myös Suomeen, erityisesti ongelman ollessa maantieteellisesti hyvin lähellä.

Hoitoonpääsyä huumeongelmallisille tulisi helpottaa. Vain murto-osa niistä nuorista, jotka kuolivat huumeisiin, olivat hoidon piirissä. Tutkimusten mukaan korvaushoito toimii huumeongelmien taltuttamisessa, ja siihen panostaminen nuorten huumeriippuvuuksiin puututtaessa voisi osaltaan auttaa ilmiötä. Tiedon lisääminen ja yleisesti asenteiden muuttaminen huumeisiin ja niitä käyttäviin henkilöihin liittyen olisivat elintärkeitä nuorten huumekuolemien ehkäisemiseksi. Yleisenä johtopäätöksenä asiasta on todettava se, että nuorten huumeongelmiin ja -kuolemiin on useita päällekkäisiä ja toisiinsa vaikuttavia rakenteellisia syitä. Nuorten päihdeongelmat heijastavat yleisesti yhteiskunnallista pahoinvointia.

THL:n julkaisu *Huumekuolemien ehkäisy Suomen malli* kattaa 12 kohtaa ja kuvaa niihin sisältyviä keinoja, joiden avulla ehkäistä huumekuolemia. Yksi näistä kohdista on yhteistyö poliisin kanssa. Julkaisussa vedotaan muun muassa siihen, että osa poliisin työtä on myös moniammatillinen ennalta ehkäisevä työ liittyen huumeisiin ja muihin nuorten ongelmiin. Julkaisussa painotetaan myös sitä, että poliisi pyrkii pääasiallisesti tukemaan ja auttamaan nuoria sen sijaan, että keskittyttäisiin rangaistukseen. (Kailanto, Viskari 2023, 67). Poliisia ei siis tarvitse pelätä, koska viranomaisen yhteinen tavoite on auttaa lasta. Toisinaan vanhemmat voivat tarvita ulkopuolista tukea huomatessaan lapsensa käyttävän huumeita. Tämän takia olisi hyvä, että poliisiin uskallettaisiin ottaa yhteyttä vaikka kyseessä olisi oma lapsi.

5.1 Itsearviointi

Opinnäytetyön valinta oli haastavaa kaikkien olemassa olevien mahdollisten aiheiden joukosta. Aihepiiri valikoitui lopulta oman mielenkiinnon ja aiheen ajankohtaisuuden perusteella. Opinnäytetyölle asetettu aika-arvio toteutui hyvin, vaikka töiden, elämän ja opintojen yhteen asettelu ei aina ollut helppoa. Haasteita koitui myös aiheen laajuudesta sekä siitä, ettei kaikkia aiheen osa-alueita ole vielä tutkittu Suomessa. Läpikäytävää materiaalia oli paljon ja suurin osa ajasta kului tutkimuksen aineiston etsimiseen ja sen läpikäyntiin.

Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeen mukaan, opinnäytetyön tekemisessä yhtenä tavoitteena on tiedonhaun ja kiirritsen ajattelun syventäminen. Kyseinen tavoite toteutui etenkin valitun tutkimusmenetelmän ansiosta. Ohjeessa mainitaan myös uuden tiedon tuottaminen omalle alalle. Valittu aihe on poliisille tärkeä ja se perusteltiin tarkemmin johdannossa.

Opinnäytetyön tekeminen aiheesta, jonka itse kokee kiinnostavaksi on varmasti yksi parhaimmista tavoista oppia itse aiheista, joita ei välttämättä muuten tulisi tutkittua samanlaisella tarkkuudella. Vaikka ensimmäisessä seminaarissa pohdittiinkin sitä, onko aihe sopiva Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöksi, oli mielestäni aiheen valinta ja sen tarpeellisuus perusteltua. Poliisin työhön kuuluu niin paljon muutakin kuin rikosilmoitusten tekemistä ja sakkojen antamista. Poliisin tehtävät ovat todella laaja-alaisia, joten kaikenlainen lisätietämys on varmasti hyödyllistä. Onnistuin mielestäni vastaamaan hyvin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin, vaikka aiheen laajuuden vuoksi aineistoin läpikäyminen oli iso työ.

Tutkielmaa tehtäessä aineiston ja aiheen rajausta täytyi tehdä tiedostaen rajausten vaikutukset saadulle aineistolle. Aineistoa käsiteltäessä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, mitkä teemat rajautuvat sen ulkopuolelle; esimerkiksi aiemmin käsitellyssä huumekuoleman määritelmässä huumeiden käytöstä välillisesti aiheutuneet kuolemaan johtaneet onnettomuudet ja väkivaltatilanteet eivät ilmene tilastoissa, vaikka ne yhteiskunnallisesti ja poliisin työssä merkittäviä teemoja ovatkin.

5.2 Eettisyys

Tutkimuksen eettisyys on pyritty takaamaan käyttämällä tutkimusmenetelmää, jonka avulla voidaan parhaiten saavuttaa tutkimuksen tavoitteet. Lukijalle on kerrottu tutkimusmenetelmästä sekä siitä kuinka aineisto on valittu ja analysoitu. Lähteisiin on panostettu lähdekriittisyyden näkökulmasta valitsemalla aineistoksi vain luotettavia lähteitä. Erityisen tärkeää on, että aihetta ei ole lähestytty objektiivisesti missään kohtaa. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta ei ole yritetty löytää vain tiettyyn ajattelu-tapaan sopivia vastauksia. Tutkimuskysymysten vastaukset ovat muodustuneet läpikäydyn materiaalin perusteella ilman objektiivista mielipidettä. Tutkimuksen prosessia on avattu lukijalle kertomalla miten ja mistä aineistoa on löydetty. Käyteyt hakukoneet ja hakusanat on avattu aineestoon liittyvässä kappaleessa. Kaikki käytetyt lähteet on mainittu työn lopussa. Edellä mainittujen asioiden avulla on pyritty muodostamaan mahdollisimman läpinäkyvä työ.

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimusta tehdessä ilmeni selkeitä jatkotutkimustarpeita aiheeseen liittyen. Suomessa on tutkittu mitä huumeita käytetään eri ikäluokissa ja jätevesitilastojen avulla on seurattu tarkasti alueellisia eroja sekä muutoksia huumeiden käytössä. Tästä huolimatta huumeiden käytön syitä on tutkittu vähemmän. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 huumeisiin kuolleen henkilön keski-ikä oli 36-vuotta. Nuorimmat huumeisiin kuolleet ovat alle 20-vuotiaita. Huumeiden käytön syitä tulisi tutkia myös tarkemmin eri ikäluokissa, koska juuri täysi-ikäiseksi tulleen nuoren elämä voi olla hyvinkin erilaista kuin 35-vuotiaan aikuisen. Ennalta estämisen ja ongelmanratkaisun näkökulmasta olisi tarpeellista tutkia tarkemmin sitä, millainen elämäntilanne huumeiseen kuolleilla oli ja mitkä asiat johtivat juuri kyseisen henkilön kuolemaan.

Huono-osaisuus ja vaikeat olosuhteet lapsuudessa olivat yksi syistä nuorten huumeiden käyttöön. Tilanteen ollessa todella huono perheen sisällä lapsi otetaan huostaan. Tästä heräsi ajatus siitä, että olisi tarpeellista tutkia huostaanotettujen lapsien huumeiden käyttöä. Tätä voisi tarkastella etenkin siitä näkökulmasta, auttaako huostaanotto lasta vai aiheuttaako se lisää huumeiden käyttöä.

Edellä mainittuun liittyen myös ylisukupolvinen huumeiden käyttö on aihe, jonka tutkiminen voisi antaa lisää näkökulmia nuorten huumeiden käyttöön. Aineistoa kerätessä ei löytynyt yhtään suomalaista tutkimusta joka olisi keskittynyt juuri huumeiden ylisukupolvisuuteen, vaikka se mainittiin useammassa lähteessä ongelmamielessä.

Suurin ero tilastoissa näkyi sukupuolten välillä. Miehiä kuolee huumeisiin huomattavasti enemmän ja myös huumeiden käyttö on yleisempää miesten keskuudessa. Huumeiden käyttöä tulisi tutkia enemmän sukupuolen näkökulmasta. Miesten suuri kuolleisuus on yksinään tarpeeksi selittämään tarvetta jatkotutkimukselle. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö naisten huumeiden käyttöä tulisi tutkia. Tilastoissa on näkyvissä, että nuorten naisten huumekuolemat ovat olleet lievässä nousussa 2020-luvun alussa, vaikka muilta osin tilastojen suunta on ollut alaspäin. Tutkimuksissa on myös herännyt huoli siitä, että nuoret naiset ovat alttiimpia haitoille joita huumeiden käytöstä voi seurata. Lapset asuvat EMDCCA:n mukaan todennäköisemmin äitinsä kanssa ja se, että lapsi kasvaa ympäristössä jossa käytetään huumeita voi johtaa myös lapsen huumeiden käyttöön. Näin ollen on perusteltua tutkia myös naisten huumeiden käyttöä, koska parhaimmillaan sillä voi olla ennalta estävä vaikutus.

LÄHTEET

- A-klinikkasäätiö 2022: Euroopan huumeraportti 2022: Huumehoitoa ja haittoja vähentäviä palveluja lisättävä – Suomi kärkimaa nuorten huumekuolemissa. Blogi, 15.6.2022. Luettavissa: <https://a-klinik-kasaatio.fi/ajankohtaista/euroopan-huumeraportti-2022-huumehoitoa-ja-haittoja-vahentavia-palveluja-lisattava-suomi-karkimaa-nuorten-huumekuolemissa/>. Luettu 2.1.2024.
- Aalto, M. 2007: Päihdehäiriö ja samanaikainen muu mielenterveyden häiriö - kaksois-diagnoosin hoidollinen haaste. *Duodecim* 123, 1293-1298. Luettavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo96517>.
- Aluehallintovirasto, tiedolla johtamisen palvelu 2022: Nuorten syrjäytyminen. Luettavissa: <https://beta.tieto.avi.fi/nuorten-syrjautyminen>. Luettu 3.1.2024.
- Anttila, P: Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Luettavissa: <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>. Luettu. 5.1.2024.
- Butelman, E. R. & Huang, Y. & Epstein, D. H. & Shaham, Y. & Goldstein, R. Z. & Volkow, N. D. & Alia-Klein, N 2023: Overdose mortality rates for opioids and stimulant drugs are substantially higher in men than in women: state-level analysis. *Maerivan. Neuropsychopharmaco*. Luettavissa: <https://doi.org/10.1038/s41386-023-01601-8>. Luettu:
- Carliner, H. & Keyes, K. M. & McLaughing K. A. & Meyers, J. L. & Dunn, E. C. & Martins, S. S. 2016: Childhood Trauma and Illicit Drug Use in Adolescence: A Population-Based National Comorbidity Survey Replication-Adolescent Supplement Study. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 55, 701–708. Luettavissa. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27453084/>.
- Cheng, T. C. & Lo, C. C. 2010: The roles of parenting and child welfare services in alcohol use by adolescents. *Children and Youth Services Review*, volume 32, issue 1, 38–43. Luettavissa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740909001686>.
- Convay, F. N. & Samora, J. & Brinkley, K. & Jeong, H. & Clinton, N. & Claborn, K. R 2022: Impact of COVID-19 among people who use drugs: A qualitative study with harm reduction workers and people who use drugs. *Harm Reduct J*. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9250267/>.
- Crews, F. & He, J. & Hodge, C 2007: Adolescent cortical development: A critical period of vulnerability for addiction. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*. Volume 86, Issue 2, 189–199. Luettavissa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S009130570600400X?via%3Dihub>.

De Maeyer, J. & Broekaert, E. & Vanderplasschen, W. 2010: Quality of life among opiate-dependent individuals: A review of the literature. International Journal of Drug Policy, volume 21, issue 5, 364–380. Luettavissa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0955395910000113?via%3Dihub>.

Diakonissalaitos 2023: Nuorten huumekuolemat saatava vähenemään – keinoja on olemassa. Luettavissa: <https://www.hdl.fi/blog/nuorten-huumekuolemat-saatava-vahenemaan-keinoja-on-olemassa/>. Luettu 20.10.2023.

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus 2022: Euroopan huumeraportti 2022 – Suuntauksia ja muutoksia. Luettu 11.12.2023.

European monitorin Centre for Drugs and Drug Addiction 2020: EU Drug Markets – Impact of Covid 19. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 29.5.2020. Luettavissa: https://www.emcdda.europa.eu/publications/joint-publications/eu-drug-markets-impact-of-covid-19_en. Luettu 4.1.2024.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction 2023: Wastewater analysis and drugs – a European multi-city study. Luettavissa: https://www.emcdda.europa.eu/publications/html/pods/wastewater-analysis_en. Luettu 5.1.2024.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction 2023: Women and drugs: health and social responses. Luettavissa: https://www.emcdda.europa.eu/publications/mini-guides/women-and-drugs-health-and-social-responses_en. Luettu 3.1.2024.

European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction: Drug-induced deaths – the current situation in Europe (European Drug Report 2023). Luettavissa: https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023/drug-induced-deaths_en. Luettu 2.1.2024.

Fimea: Huumaisainevalvonta. Luettavissa: <https://fimea.fi/valvonta/huumausainevalvonta>. Luettu 28.1.2024.

Gaete, J. & Tornero, B. & Valenzuela, D. & Rojas-Barahona, C. A. & Salmivalli, C. & Valenzuela, E. & Araya, R. 2017: Substance Use among Adolescents Involved in Bullying: A Cross-Sectional Multilevel Study. Front. Psychol. Educational Psychology. Luettavissa: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2017.01056/full>.

Groenman, A. P. & Janssen, T. W. & Oosterlaan, J. 2017: Childhood Psychiatric Disorders as Risk Factor for Subsequent Substance Abuse: A Meta-Analysis. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 56, 556–569. Luettavissa: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28647007/>.

Gyllenberg, D. 2019: Psyykkiset häiriöt nuoruusiässä. Duedecim. Luettavissa: <https://www.duodecim-lehti.fi/duo15043>.

Haikansalo, A. & Korander, T. 2023: Poliisi (AMK) -opinnäytetyön ohje.

Helliwell, J.F. & Huang, H. & Norton, M. Goff, L. & Wang, S 2023: World Happiness Report 2023 - World Happiness, Trust and Social Connections in Times of Crisis. Luettavissa: https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2023/WHR+23_Ch2.pdf. Luettu 14.2.2024.

Kailanto, S. & Viskari, I. & Häkkinen, M. & Kotovirta, E. & Kriikku, P. & Mikkonen, M. & Niemelä, S. & Perälä, R. & Rönkä, S. & Sedergren, J. 2023: Huumekuolemien ehkäisyn Suomen malli – Toimenpide-ehdotuksia ja ohjeita käytännön toteukseen. Helsinki, Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147189/OHJ2023_013_Huumekuolemien%20ehkäisyn%20Suomen%20malli_WEB_s.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Luettu 19.10.2023

Kaltiala-Heino, R. & Rimpelä, T. & Rantanen, P. & Rimpelä, A. 1998: Koulukiusaaminen, masentuneisuus ja itsetuhoajatukset. Suomen lääkärilehti 53, 2543–2549. Luettavissa: <https://www.laakari-lehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/koulukiusaaminen-masentuneisuus-ja-itsetuhoajatukset-105/>.

Karjalainen, K. & Hakkarainen, P. & Raitasalo, K. 2019: Nuorten huumeiden käyttö. Tarkastelussa alaikäiset ja täysi-ikäiset nuoret. Yhteiskuntapolitiikka 84. Aikakauslehti s. 312–321. Luettavissa: https://www.researchgate.net/publication/333774010_Nuorten_huumeiden_kaytto_Tarkastelussa_alaikaiset_ja_taysi-ikaiset_nuoret.

Karjalainen, K. & Hakkarainen, P. & Salasuo, M. 2023: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, tilastoraportti. Luettavissa: <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/huumeet/suomalaisten-huumeiden-kaytto-ja-huumeasenteet>. Luettu. 21.10.2023.

Kiiski, H. 2021: ”Häpee on semmonen möhkäle mitä kantaa mukana. Kaikki päivät, koko ajan.”: Tutkielma huumeita käyttäneiden naisten häpeän kokemuksista. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Luettavissa: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/124601>.

Kosola, S. & Niemelä, E. & Niemelä, S. 2018: Päihdekokeilut – normaalia nuoruutta vai alkava häiriö? Duedecim, vuosikerta 134, nro 8, 865-872. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/ser-ver/api/core/bitstreams/ccd6612a-909e-4335-b140-bfc9694ff1b8/content>.

Kriikku, P. & Häkkinen, M. & Ojanperä, I. 2020: Huume- ja myrkytyskuoleman uhreista yhä useampi on alle 25-vuotias: myös nuori voi hyötyä opioidikorvaushoidosta. Duedecim. Luettavissa:

Kriikku, P. & Häkkinen, M. & Ojanperä, I. 2022: Nuoren huumemyrkytyskuoleman taustalla on useimmiten buprenorfiinin, bentsodiatsepiinien ja amfetamiinin päihdekäyttö. Kustannus Oy Duedecim. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/e7081517-f1b1-4a58-b903-4a10879cc189/content>. Luettu. 3.1.2024.

Liikenneturva 2023: Nuorten henkilövahingon tieliikenteessä. Tutkimukset, 14.8.2023. Luettavissa: <https://www.liikenneturva.fi/tutkimukset/nuorten-henkilovahingot-tieliikenteessa/>. Luettu 20.10.2023.

Mikkonen, E. 2023: Näin toimii suljettu ryhmä, josta saa huumeita ja väärennettyä rahaa. YLE 26.11.2023. Luettavissa: <https://yle.fi/a/74-20061151>. Luettu 4.1.2024.

Moran, P. B. & Vuchinich, S. & Hall, N. K. 2004: Associations between types of maltreatment and substance use during adolescence. Child Abuse & Neglect, volume 28, issue 5, 565–574. Luettavissa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0145213404000833>.

Mäki, N. 2023: Kuolleisuus huumausaineisiin on kasvanut Helsingissä ja koko maassa. Helsinki, tutkimus- ja tilastotietoa Helsingistä, 7.9.2023. Luettavissa: <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/kuolleisuus-huumausaineisiin-on-kasvanut-helsingissa-ja-koko-maassa>. Luettu 1.11.2023.

Onnettomuustutkintakeskus 2023: OTKESin nuorten huumekuolemien teematutkinta jatkuu: kuolleita jo puolisataa ympäri Suomea. Luettavissa: <https://www.turvallisuustutkinta.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2023/otkesinnuortenhuumekuolemienteematutkintajatkuukuolleitajopuolisataaymparisuomea.html>. Luettu 19.10.2023.

Paananen, R. & Surakka, A. & Kainulainen, S. & Ristikari, T. & Gissler, M. 2019: Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalveluiden ajoittuminen. Sosiaaliläketieteellinen Aikakauslehti, 56(2). Luettavissa: <https://doi.org/10.23990/sa.73002>. Luettu 2.1.2024.

Pitkänen, T. & Perälä, J. ja Tammi, T. 2016: Huumeiden käyttäjiä on monenlaisia: kahdensadan Helsingiläisen huumeiden aktiivikäyttäjän elämäntilanne ja päihteiden käyttö. Tietopuu: Tutkimussarja 1:1-10. Luettavissa: https://tiedostot.a-klinikkasaatio.fi/Tietopuu_Tutkimussarja_1_2016.pdf. Luettu 3.1.2024.

Poliisi: Liikennejuopumustilastot 2021: Liikennejuopumusten määrä laskussa. Uutinen, 7.3.2022. Luettavissa: <https://poliisi.fi/-/liikennejuopumustilastot-2021-liikennejuopumusten-maara-laskussa>. Luettu 4.1.2024.

Päihdelinkki 2015: Buprenorfiini päihdekäytössä. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/tietopankki/tietois-kut/laakkeet/buprenorfiini-paihdekaytossa/>. Luettu 1.1.2024.

Päihdelinkki: Tietopankki, Amfetamiini. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/tietopankki/pikatieto/amfetamiini/>. Luettu 1.1.2024.

Päihdelinkki: Tietopankki, Bentsodiatsepiinit. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/tietopankki/pika-tieto/bentsodiatsepiinit/>. Luettu 1.1.2024

Päihdelinkki: Tietopankki, Kokaiini. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/tietopankki/pikatieto/kokaiini/>. Luettu 1.1.2024.

Päihdelinkki: Tietopiste, Kannabis. Luettavissa: <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/huumeet-ja-laakkeet/kannabis/>. Luettu 1.1.2024.

Quello, S. B. & Brady, K. T. & Sonne, S. C. 2005: Mood Disorders and Substance Use Disorder: A Complex Comorbidity. *Sci Pract Perspect* 3, 13–21. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2851027/>.

Richert, T. & Anderber, M. & Dahlberg, M. 2020: Mental health problems among young people in substance abuse treatment in Sweden. *Subst Abuse Treat Prev Policy*. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7315521/>.

Rissanen, M. 2021: Huumemaailmassa nainen on sylkykuppi, jonka keho ja rahat ovat miehen omaisuutta – naisia alistavat valtarakenteet voivat seurata päihdekuntoutukseen. *YLE* 14.2.2024. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-11789500>. Luettu: 3.1.2024.

Rönkä, S. & Ollgren, J. & Alho, H. & Brummer-Korvenkontio, H. & Gunnar, T. & Karjalainen, K. & Partanen, A. & Tiina Väre, T. 2020: Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa vuonna 2017. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim* 136(8), 927–3. Luettavissa: <https://www.duo-decimlehti.fi/duo15450>.

Rönkö, S. & Markkula, J. 2020: Huumetilanne Suomessa 2020. Vantaa. Kirjoittajat ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti. Luettavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140710/URN_ISBN_978-952-343-576-6.pdf. Luettu 11.12.2023.

Sfendla, A. & Bador, K. & Paganelli, M. & Kerekes, N 2022: Swedish High School Students' Drug and Alcohol Use Habits throughout 2020. *Int J Environ Res Public Health*. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9779023/#>.

Sinha, R. & Jastreboff, A. M. 2013: Stress as a common risk factor for obesity and addiction. *Biol Psychiatry* 73, 827–835. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC23541000/>.

Sivonen, M. 2017: Dokumenttianalyysi tutkimusmenetelmänä terveystieteissä : kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Luettavissa: https://www.finna.fi/Record/uef_thesis.123456789_17863. Luettu 5.1.2024.

Sznitman, S. R. 2007: Drugs and gender: A contradictory project in interviews with socially integrated men and women who use drugs. Nordic studies on Alcohol and Drugs, Volume 24, Issue 2. SAGE Publications. Luettavissa: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/145507250702400210>. Luettu

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019: Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen - ESPAD-tutkimus. Luettavissa: <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/nuorten-paihteiden-kaytto-ja-rahapelaaminen-espac-tutkimus-2019>. Luettu 26.1.2024.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022: Lasten ja nuorten mielenterveysperusteinen tutkimus ja hoito 2020 - Lähes joka viidennellä 18–22-vuotiaalla oli mielenterveyteen liittyvä käynti julkisessa terveydenhuollossa vuonna 2020. Tilastoraportti, 3.6.2022. Luettavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/144513>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023: Jätevesitutkimus: väestötason huumeiden käyttö. Luettavissa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>. Luettu 4.1.2024.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023: Tutkimus: Opioideihin kuolleista vain harva oli korvaushoidossa – erityisesti nuorten huumeidenkäyttäjien hoitoon pääsyä tulisi helpottaa. Tiedotteet ja uutiset 10.02.2023. Luettavissa: https://thl.fi/-/tutkimus-opioideihin-kuolleista-vain-harva-oli-korvaushoidossa-erityisesti-nuorten-huumeidenkayttajien-hoitoon-paasya-tulisi-helpottaa?redirect=%252Ffi%252Fajan-kohtaista%252Ftiedotteet-ja-uutiset%252Ftiedote%253Fp_p_id%253Dcom_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_CzFyVvjxy7T%2526p_p_lifecycle%253D0%2526p_p_state%253Dnormal%2526p_p_mode%253Dview. Luettu: 2.1.2024.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Huumeet, Muuntohuumeet. Luettavissa: <https://thl.fi/aiheet/alkoholitupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/muuntohuumeet>. Luettu 28.1.2024.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos: Kouluterveyskyselyn aikasarjat perusopetus 8. ja 9. lk, lukio, aol, 2006–2023. Kouluterveyskysely. Luettavissa: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/nuoret/fact_ktk2_nuoret?row=952513L&row=952810L&column=alue-886778.&column=vuosi-952479.&column=ka-987089&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1#. Luettu 3.1.2024.

Tilastokeskus 2020: Laatuseloste, kuolemansyyt. Luettavissa: https://www.stat.fi/til/ksyyt/2020/ksyyt_2020_2021-12-10_laa_001_fi.html. Luettu 5.1.2024.

Tilastokeskus 2022: Huumausainekuolemat lisääntyivät vuonna 2021. Katsaus 9.12.2022. Luettavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8slomfgpjyk0bw7wivrbxpa>. Luettu: 20.10.2023.

Tilastokeskus 2023: Huumeisiin kuolleita vuonna 2022 edellisvuotta vähemmän. Luettavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/ckte7a0005dj90d09soc5utvm>. Luettu 27.12.2023

Tilastokeskus 2023: Kuolemansyyt, Huumeisiin kuolleita vuonna 2022 edellisvuotta vähemmän. Luettavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/ckte7a0005dj90d09soc5utvm>. Luettu 8.12.2023.

Tilastokeskus: Alkoholiperäisiin syihin kuolleet tilaston peruskuolemansyyn, iän ja sukupuolen mukaan. Luettavissa: <https://stat.fi/tietokantataulukot?topic=vae&statistic=ksyyt>. Luettu: 5.1.2024.

Tilastokeskus: Huumeisiin kuolleet (B-luokitus) tilaston peruskuolemansyyn, iän ja sukupuolen mukaan, 2006–2021. Luettavissa: <https://stat.fi/tietokantataulukot>. Luettu 20.10.2023.

Tilastokeskus: Itsemurhat iän ja sukupuolen mukaan, 2010-2022. Luettavissa: <https://stat.fi/tietokantataulukot?topic=vae&statistic=ksyyt>. Luettu: 5.1.2024.

Tilastokeskus: Itsemurhat iän ja sukupuolen mukaan. Luettavissa: <https://stat.fi/tietokantataulukot>. Luettu 8.12.2024.

Tilastokeskus: Käsitteet, huumausainekuolemat. Luettavissa <https://www.stat.fi/meta/kas/huumausainekuol.html>. Luettu 27.12.2023.

Tucker, J. S. & Gree, H. D. & Zhou, A. J. & Miles, J. N. V. & Shih, R. A. & D'Amico, E. J. 2010: Substance Use among Middle School Students: Associations with Self-Rated and Peer-Nominated Popularity. J Adolesc 34, 513–519. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2950876/>.

Tulli 2019: Tuhansien rikosepäilyjen Silkkitie. Valvonta, huumausainerikokset. Luettavissa: <https://tulli.fi/web/tullinvuosi/2019/valvonta/huumausainerikokset/tuhansien-rikosepaailyjen-silkkitie>. Luettu 4.1.2024.

Uhart, M. & Wand, G. S. 2009: Stress, alcohol and drug interaction: an update of human research. Addict Biol. 14, 43–64. Luettavissa. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2654253/>.

Ulos epätoivosta 2023: Nuorten huumeiskuolemat, yhä yleistynyt huumeiden käyttö ja muuttuvat asenteet vaativat uusia ratkaisuja huumeepolitiikkaan. Ajankohtaista 19.4.2023. Luettavissa: <https://ulosepatoivosta.fi/nuorten-huumeiskuolemat-yha-yleistyva-huumeiden-kaytto-ja-muuttuvat-asenteet-vaativat-uusia-ratkaisuja-huumeepolitiikkaan/>. Luettu 19.10.2023.

United Nations Office on Drugs and Crime 2020: World Drug Report 2020. Luettavissa: https://wdr.unodc.org/wdr2020/field/WDR20_BOOKLET_1.pdf. Luettu 4.1.2024.

Vainio, O. 2023: Suomi nousi Euroopan kärkeen nuorten huumeiskuolemissa: ”Tilanne kaupunkien kauduilla on raadollinen”. Iltalehti 12.9.2023. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/f8d284e5-4caf-4d61-b1ba-5eed9e1915ce>. Luettu 19.10.2023.

Whitesell, M. & Banchand, A. & Peel, J. & Brown, M. 2013: Familial, Social, and Individual Factors Contributing to Risk for Adolescent Substance Use. J Addict. Luettavissa:

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4008086/>.

Yle 2022: KKO: Netissä huumeiden Sipulikanava-kauppapaikkaa ylläpitänyt mies syyllistyi huumeiden välittämiseen – tuomio yli 5 vuotta vankeutta. 24.2.2022. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12331991>.

Luettu 4.1.2024.